și mi se pare că victima ce caută va fi însuși Elena?... Astăzi toată ziua erau împreună, retrase, șoptinde, și privirea lor sălbatică ce lăsau pe Elena, m-a făcut a mă gîndi...

— Să ne preparăm a le demasca.

— Cum?

— Lasă pe mine... voi afla totul de la amantul Zoei; și Georges începu să sforăie.

Alexandru rămase singur. El încerca o nemulțumire de o natură cu totul nouă pentru dînsul. Era neferice. Iubea pe Elena și începuse a înțelege. Se culcă, caută să doarmă; nu putea.

„Doamne! zise el. Ce este această femeie? nu sînt un copil ce intră în lume pentru prima oară... astăzi am voit să plec, și, cînd eram să pornesc, puterile mi-au lipsit... Nu este un simtiment trecător ce se stinge îndată ce încetăm a vedea obiectul iubit... eu sufer... este o patimă puternică... am trăit... am fost în relațiune cu tot felul de femei frumoase, spirituale... niciodată nu am simțit nimic! ceea ce simț astăzi este un lucru straniu!... Această femeie nu mă iubește... nu poate să mă iubească, fără a deveni criminală... Eu, din contra, priimit aici ca un oaspete... nu! niciodată nu voi viola legile ospitalității... e crud numai a gîndi!... Mîne voi pleca... și niciodată nu voi mai vedea pe Elena... Vor fi crude minutele despărțirei; dar trebuie să sufer... voi pleca fără să o văz... Oh! este atît de frumoasă! Sufletul ei este atît de sublim!... Ea ucide toate femeile prin calitățile ei! Îmi pare că văz o cunoștință a viselor mele!... Ea doarme!... dormi, îngere curat și dulce! umbrele suferinții niciodată să nu plutească pe fruntea ta! Astă-seară juca la piano... Eram lîngă dînsa... încetase de a juca... Îmi vorbea de suferințele acestii sărmane națiuni...

«Pentru ce te ocupi de națiune? o întrebai, îngerii nu au nici o naționalitate!...» Ea deveni rumenă ca o roză, gînditoare, reîncepu jocul, în vîrful genelor sale mi se păru că lucește o lacrimă."

Amorul născu o dată cu o contraritate în sufletul lui Alexandru, ceea ce mărea acest simțimînt. Contrarietatea era efectul educațiunei sale; a se introduce într-o familie și a trăda era incapabil, sufletul său rămăsese cu-

rat în mijlocul corupțiunei societății în care trăise. De aici venea suferința sa.

Este un lucru de observat și femeile de spirit l-au pătruns înainte de toți. Rezerva ce natura le-a dat mai mult decît oamenilor, și pe care o practică prin instinct, le-au dovedit că niciodată un amor nu devine mai pasionat decît atunci cînd află stavile. Omul ursit să dorească neîncetat, facultate necesară existenții sale fizice și intelectuale, se înțelege că îndată ce vede că i se realiză o dorință, trebuie să se înturne către alta și prin aceasta chiar să nu mai ție la cele realizate. Urmează dar ca să se înflăcăreze de o dorință ce nu se poate realiza. Femeile de spirit, care chiar atunci cînd împărtășesc simtimentul adoratorilor lor rămîn în rezervă și au aerul a se împotrivi, sînt totdauna sigure că vor face a naște un amor profund în inima celor ce le iubesc. Amar acelii femei care ar lăsa să se tîrască de inima sa ! să se învingă fără lupte ! a doua zi va fi uitată și poate desprețuită !

Elena, grație spiritului său natural de femeie, grație educațiunii sale, grație încă curățeniei și inocenții sufletului său, printr-o rezervă demnă ce inspira stima și respectul, nu avea a se teme de a fi învinsă cu atîta înlesnire. Ea înțelesese simtimentul profund ce inspirase lui Alexandru. Femeile nu au trebuință de declarațiuni ca să înțeleagă că sînt iubite. Din contra, acele declarațiuni ele nu le voiesc, căci atrag după dînsele ca o consecință o declarațiune și din partea lor și ele nu voiesc niciodată să se declare învinse, nici chiar atunci cînd sînt în adevăr. Cîteodată ea avea milă de acela ce iubea. Atunci, voind să verse un balsam de fericire în inima lui, îi exprima cîte o idee de speranță, dar cu atîta echivocitate și ingenuitate, încît Alexandru nu știa ce să crează.

În diminețața viitoare, Alexandru întîlni pe Elena într-o alee din grădină. Între alte vorbe, el îi zise :

— Aș dori să fiu poet și să am geniul lui Dante...

— Pentru ce aceasta ?...

— Ca să te imortalizez, ca pe Beatricia, răspunse el. Elena tăcu ; dar o tăcere ce inspira respect.

Cîteva minute în urmă veniră aici mai multe persoane, un serv anunţă Elenii că au ajuns vesmintele sale cele noi de la Bucureşti.

— Ah ! zise ea. Astă-dimineaţă toate dorinţile mele s-au împlinit, şi aruncă o căutătură repede asupra lui Alexandru. Ceea ce zise ea era prea mult şi prea puţin, prin urmare nu era nimic.

— Elena ! strigă Caterina, ce ajunse acolo sărind. Ştii ceva ?

— Ce este ?

— Cei mai mulţi pleacă astăzi... Bar şi Sereştii... nu este nici o pierdere... Zoe şi principesa Iordache... mai bine ; nu poci să le sufer ! şi Talangiu !...

— Ce fel ? întrebă Elena, tratezi aşa de rău amicii mei ?

— Daca nu-i sufer ?...

— Mai pune unul în numărul celor ce pleacă ! zise Alexandru.

— Care ? întrebă Caterina.

— Eu.

— În toate zilele ne ameninţi că pleci...

— Dar astăzi, trebuie...

Elena atunci se ocupa a rupe o floare, ca cum ar fi voit să arate indiferinţa sa. Alexandru culese cîteva roze.

— Ce să faci cu ele ? îl întrebă Caterina.

— O să le dau domnişoarei Serescu pentru plecare.

— Bine zice — răspunse Caterina — să mergem să o vedem... este sus.

Ele plecară împreună cu Alexandru. Pe cale, Alexandru mergea în urmă şi ţinea în mînă graţiosul buchet de roze. Elena rămase un pas înapoi şi apropiindu-se de Alexandru :

— Dă-mi mie acel buchet, şi ţine această floare ca să-l înlocuieşti în destinarea lui.

Alexandru dete buchetul şi luă floarea de la Elena. Era tot ce poate fi mai comun printre flori : un ochiulboului. Alexandru nu zise nimic.

— Te duci — mai zise Elena — dar o să te înturni, te aşteptăm. Voi pune acest buchet în apă... înainte de a se vesteji caută să fii aici !

— Promit...
— Ai auzit, Caterino ?
— Lasă-te pe accea !...

Intrară în camera unde era familia Serescu. Cîtetrei membrii acestei familii păreau cufundaţi într-o fericire fără margini. Serescu vorbea şi rîdea cînd nu era subiect de a rîde ; îşi freca mînile. Nevasta sa plîngea cu lacrimi de bucurie.

— Aşa, fiica mea, zicea ea Sofiii. Intri în lumea mare : te măriţi cu un boier mare, bogat !... nu este nici o partidă mai bună ! vei fi chemată la baluri la palat, la miniştri, la toţi boierii mari... Vei fi una şi una cu toate damele de rangul întîi... Nu vei fi ca maică-ta, care era silită să sărute mîna la toate damele cele mari şi să o invite de zece ori să şează pe marginea scaunului... închipuieşte-ţi cînd se va auzi lucrul în Bucureşti !... ce va zice Roxandra, a cării fată a luat un biet inginer ?... Ce va zice Pipiţa, care avea aerul că te despreţuieşte ?...

— Şi Flora — zise Sofia — care îmi zicea într-o zi că de ar şti că ea o să ia un bărbat în aceleaşi condiţii cu mine, ar fugi din ţară...

— N-are decît să fugă, răspunse bătrîna.

— Şi ce mai om ! zise Serescu. În zece ani de zile zece mii de galbeni !... Numai el poate să se potrivească mie !...

— Dar ce ? cu zugraful acela !... aş fi murit daca trebuia să i-o dau !... Sau ca domnul Pavel, ce este de şase ani judecător şi nu a cîştigat şase parale !... şi alţii ca dînsul, care îţi vorbesc de *probitate* ! *regimul nou* ! şi nu au ce să mănînce ! Cu ce o să ţie nevasta ? Cînd fata mea o vedea o roche de valansienă la una, un colier de briliant la alta, să rîvnească, să nu poată să-şi cumpere şi ea şi să vestejască, să moară ? şi pentru ce ? pentru ochii frumoşi ai domnului cutare ?... daca e pentru ochi, numai, şi lacheii au ochi frumoşi... Apoi să fim drepţi. Bar este frumuşel, deşi e pătat cu pistrui late pe obraz ; dar chiar acele pistrui au farmecul lor... apoi puţintel, delicat ca un porumbel... totdauna cu mănuşi albe în mînă, însuşi la masă, care este un semn de nobleţă ! În toate zilele îşi face părul cu fierul... îmi place bărbaţii ce se îngrijesc !... bărbatu-meu nu era aşa...

— Eu aveam alte lucruri în capul meu...

— Așa este... și pe atunci erau alte datine... Ai să fii fericită, Sofia mea !... cînd te privesc acum pare că-mi ești și mai dragă !... Ce neroadă a fost Caterina că nu a voit să-l ia !

— Nu a voit să-l ia ? întrebă Sofia.

— Nu zic că nu a voit să-l ia pentru altceva decît pentru că era angajată... Vezi cîtă delicateță din parte-i ? fiindcă ea nu avea zestre, el voi să-i facă zestre ! apropo !... să-ți iei o caleașcă cu coroană de comite. Să-ți faci cărți de vizită cu coroană și înaintea numelui să faci să scrie *de*... ce este, dupe moda de astăzi la noi, semn de noblețe.

— Cum are papa ? zise Sofia.

— Da...cum are papa...

— Dar papa nu e nobil ? zise Sofia.

— Daca nu a fost, este acum.

— Bar e nobil din naștere, nu e așa, mama ?

— Da... din naștere.

— Ce fericire ! zice Sofia.

În acel moment Bar intră în cameră. Însă de la ușă începu să se închine pînă ajunse în dreptul damelor. El sărută mîna bătrînii. La Sofia se plecă numai.

— Cum te afli, domnișoară ?

— Bine, răspunse Sofia.

— Astăzi pornim la București — zise Bar — să ne preparăm pentru nuntă.

— Să plecăm, răspunse Sereasca.

Convorbirea lor nu putu merge mai departe, căci, în acel moment, intrară Elena, Caterina, Alexandru și Georges.

Ei salutară și repetară felicitările ce le făcuseră mai nainte.

— Sînt fericită de cele ce s-au întîmplat, zise Elena.

— Sărut mînile ! cuconița mea !... o crez și nu am vorbe ca să-ți arăt tot ce simț.

— Această fericire — mai zise Elena — domnul Bar trebuie să o simță și mai mult, căci dă mîna uneia din cele mai frumoase fete cu care ne mîndrim.

Bar se înclină surîzînd de mulțumire.

— În adevăr... zise el.

Prezința Caterinii îl jena mult.

— Trebuia să sfîrșesc odată cu viața de flăcău... și sînt cu atît mai fericit că am dat peste o partidă din cele mai bune ! Zicînd acestea, se uită cu coada ochiului la Caterina.

— Această fericire o ești dator însuși gustului d-tale, care astă dată este al lumei toate, zise Caterina. Sofia este un înger, urmă ea.

„Își bate joc de mine și de mireasa mea", cugetă în sine Bar.

Sofia se roși și surîse de plăcere.

— Dar este un om de pizmuit ! zise Georges. Alege totdauna mai tîrziu ; dar alege mai bine !...

— Ce frumos !... zise Sereasca, ce nu înțelegea ironia acestor vorbe. Nu știu cum să vă mulțumesc mai mult...

— Îmi pare rău că plecați ! le zise Elena, dar fiindcă plecați ca să puneți la cale despre nuntă, vă voi însoți cu urările mele de fericire...

— Sper că o să mă invitați și pe mine ? întrebă Caterina.

— Regină a balurilor, putem a nu te invita ? răspunse Bar surîzînd.

Dupe mai multe vorbe în care Caterina și Georges fură fără milă pentru aceste patru persoane, ieșiră și se duseră în grădină.

— Vedeți această fată ? întrebă Bar. Ei bine, nu crez să aibă practica, dar are teoria tutulor misterelor din viață !

INTRIGANTELE

În acel timp Zoe și principesa Iordache, în altă cameră, urzeau contra Elenei o intrigă criminală.

— A zis, cînd nu eram față, că am un amant din popor ; a repetat-o cînd eram față că am un amant din popor ; a repetat-o cînd eram față... și nu sufer pentru întîia oară insultele acestui om !... Am jurat pe tot ce iubesc mai mult în lume să-mi răzbun, și o voi face...

— Ai dreptate ! răspunse principesa, și trebuie să o faci... dar cum ? iată ce mi se pare greu.

Atunci Zoe îi spuse, recomandîndu-i cel mai mare secret, planul său cu lacheul și cu țiganca. Cînd principesa

auzi aceasta, sări și o sărută cu ardoare, lăudînd geniul său.

— Acum vom pleca spre a pune în lucrare planul meu, zise Zoe.

— Sînt la ordinele tele cu atît mai mult că am o ură particulară pe această femeie. N-am văzut nimic mai pretențios! oamenii merită a fi disprețuiți!... auzi elogiurile ce îi fac!... toți o înconjoară... cînd este în vreo adunare, toți ochii, toate urechile sînt pentru dînsa și noi rămînem părăsite!... Virtutea ei este lăudată! să vedem pînă unde are să meargă!... exemplul virtuții! îmi zicea odată un nerod. Nu este greu a fi virtuoasă neputînd face altfel: nu vede pe nimeni în această singurătate... Dar să fi fost expusă la toate tentațiunile la care sîntem noi în lume și să vedem ce ar fi făcut.

— De multe ori — răspunse Zoe — reputările nu sînt meritate. Cine știe dacă Elena, ea însăși, nu face cît și noi, ori poate și mai mult; dar poate că le face cu atîta dibăcie încît nu se dau de față... Greșala noastră este că nu sîntem ipocrite: facem lucrurile la fața soarelui... Pe urmă mai avem o greșală: nu schimbăm destul de des amanții; avîndu-i mult timp, lumea are ocazia să-i descopere. De i-am schimba des, abia ar începe cineva să bănuiască pentru unul, și îndată ar lăsa locul altuia, care și acela va urma exemplul predecesorului său. Cine poate să mai bănuiască atunci?...

— În adevăr — zise principesa — dar ideea nu mi se pare destul de practică. Dacă iubim pe unul și nu putem a ne despărți de el?

— Înainte de toate cată să te iubești pe tine mai mult decît pe amantul tău. Acesta este spiritul. Ascultă un exemplu: în iarna trecută, una din amicele mele, ce trece de o virtute în fața lumei, era la al cincilea amant serios. Îl iubea cu nebunie. De trecea o singură zi fără să-l vază, era moartă. Nu ai idee cîte sacrificii nu a făcut pentru dînsul. În paroxismul amorului său se decise chiar să fugă cu el. Este o natură pasionată și sînt sigură că nu poate să reziste prin temperamînt, într-un *tête-à-tête*, a sacrifica amantului său tot. Soțul său înțelese ceva și o făcu să priceapă. Din acea zi această intrigă pierdu puterea sa.

Ca să arate acestui soț că se înșelase, devenise rece cu amantul ei şi plină de îngrijire pentru un altul care se întîmplă.

Bărbatul, văzînd această nouă amicie, își zise : „Am fost nebun ! Nevasta mea este tot aceea pentru toți.“ Amica noastră de mult ce afecta simpatii pentru cel din urmă, sfîrşi prin a-l iubi și a uita pe cel dintîi. Dar acum este la un al treilea... și toată lumea o crede sîntă. Zguduitura schimbării nu ține mai mult de cîteva zile. Dar să plecăm, principesă, ca să ne apucăm de planul nostru...

— Să plecăm...

Caii de postă veniră în curte. Atunci toţi cîţi erau destinaţi să plece începură a se prepara.

Mai nainte plecară promișii cu Serescu și soția sa. După dînșii Talangiu, principesa Iordache și Zoe cu bărbaţii lor. Caii lui Elescu nu sosiseră încă. Trimisul se înturnă de la postă, spuind că nu sînt cai deocamdată.

— Nu sînt cai ? întrebă Elena.

Ea auzi cu bucurie și cu durere acest răspuns.

„Către aceslea — își zise ea — aș fi dorit să plece îndată.“

— Nu sînt cai la poste ! zise Caterina lui Elescu. Ai să mai şezi aici.

— Aş crede că-ţi face plăcere să mai rămîi ? întrebă Elescu.

— Adevărat, zise Caterina.

„Ce indiscretă !“ își zise Elena.

Elena, fără să-și dea un rezon, simțea nemulțumire despre familitatea Caterinii cu Alexandru. Către aceslea lucru era foarte natural. Caterina era din natură franșă. Apoi ea văzuse un fel de simpatie bazată pe stimă din partea Elenei pentru Alexandru. Ea urma sub înrîurirea spiritului de imitaţiune şi datinei de a face tot ce plăcea Elenii.

Oaspeţii ce mai rămaseră aici se duseră la masă.

Ziua se trecu cu voioșie în convorbiri de tot felul și mai ales asupra promişilor.

Seara damele făcură muzică. Alexandru era înzestrat de natură cu multe talente. Avea o voce de tenor fragedă şi dulce, învăţase muzica în Italia.

Acest talent al lui Elescu fuse pentru Elena o surpriză plăcută.

Damele noastre îl rugau neîncetat să cînte ; el însă, un om de spirit, puse cea mai severă rezervă. Cîntă de două ori acompaniat de Elena și nu mai voi a urma.

În timpul ce ei executau o serie sublimă din *Don Juan*, caii de postă sosiră.

— Pleci ? îl întrebă Elena.

— Trebuie a pleca, răspunse el.

Atunci Elena se puse să cînte *Romanza del Sol*, acompaniindu-se singură. Vocea ei era atît de curată, atît de dulce, atît de tînără, aria era atît de melancolică, atît de suavă, atît de plîngătoare, că toată societatea ce era de față se simți răpită, transportată într-o lume ideală. Ea însăși, cînd termină cîntecul, era îmbătată de durere.

Alexandru crezu un moment că tot ce vede împrejurul său era cel din urmă vis al vieții sale pe marginile mormîntului.

Cîtă putere îi trebui asupră-i ca să ia concediu de la cei de față, să surîză, să fie indiferinte, amabil cu toți ; să găsească pentru fiecare două vorbe plăcute, să strîngă mîna Elenii și să plece !...

Elena rămase la piano. Ea auzi afară uruitura trăsurei, plesnetul bicelor... acea uruitură se alină în depărtare, apoi, cu încetul, se stinse.

„Unde voi merge ? se întrebă el. Negreșit acolo unde Zoe se află acum. Este ceva care îmi zice că această femeie caută să piarză pe Elena... trebuie să descoper... să o scap, de va fi ceva."

CORISPONDINȚA

Trecuse o lună de la plecarea lui Alexandru. În acel timp el scrisese Elenei un bilet de mulțumire. După ce îi mulțumea, se scuza pentru că nu putuse să se înturne. „*Florile mele* — îi scria el — ***au cătat să vestejească de multe zile și eu încă nu m-am întors !...***"

Elena priimi cu plăcere acel bilet și îi răspunse în termenii următori :

„Domnule !

Am auzit că ai fost indispus. Este adevărat ?... Daca nu ai venit căci ai fost bolnav, îmi pare destul de rău ; daca însă cauza nevenirii aici nu a fost boala, ci neglijința, atunci îți mărturisesc că și mai rău îmi pare. Buchetul d-tale au vestejit dupe trei zile, și poți să fii sigur că nu i-a lipsit îngrijirea. Vai ! nu putea să trăiască mai mult !... Ceialți oaspeți au plecat. A rămas numai Caterina, cu care vorbim de multe ori despre domnia-ta. Ea este roua cugetărilor mele întristate încă din copilărie. Întoarce-te aici ca să consoli cu prezința-ți pe acei ce cugetă totdauna la d-ta.“

Această scrisoare aduse oarecare bucurie lui Alexandru și deschise din nou rana inimii sale...

„Nu am putut să descoper încă nimic despre cugetile Zoei. Poate că a fost o închipuire a mea... aș putea dar a mă înturna la Fănești, unde se află Elena și Caterina ?... Oricare ar fi patima mea, voi găsi totdauna destulă putere ca să nu mă las să mă tîrăsc la vreo indiscrețiune. Voi pleca peste cîteva zile ; cu toate acestea, nu este rău a scri Elenei cîteva lucruri ce se întîmplară pe aici. Aceasta o va distra.“

Vorbind astfel, ia hîrtia și face următoarea scrisoare :

„Doamnă !

Țara noastră este locul privilegiat unde tot sufletul ce a priimit mai multă favoare de la providență trebuie să sufere. Nimeni nu a băut din această cupă de amărăciune mai mult decît mine în timpul din urmă. Cu toate acestea, sînt oameni ridiculi, care vin să ne distreze cîteodată. Bar, dupe ce a venit la București, începu să se căiască serios că ceruse mîna Sofiei... Căuta să-și ia vorba înapoi și nu găsea nici o idee.

Sereștii îl siliră să hotărască ziua de nuntă... le răspunse că peste zece zile. Atunci îi veni o idee originală. Voia cel puțin să mai întîrzie pînă cînd va avea cea din urmă explicare cu Caterina. Știi ce și-a închipuit să facă ca să amîne nunta ? Să dărîme plafonul din salonul său și să zică că a căzut singur și că, prin urmare, nu poate

face nunta pînă nu se va repara plafonul. Dar, în fine, s-a hotărît pentru Sofia.

Sofia, din parte-i, anunță de acum ce are să fie. În zilele din urmă Bar era la dînsa. Era vorbă de cai. Sofia zise că ar fi fericită cînd ar avea caii d-nei N... Bar nu zise nimic. Peste zece minute plecă, se duse la d-na N... «Ce te-a costat caii d-tale?» — «Cinci sute de galbeni, răspunse ea. Dar nu-i am de vînzare.» «O mie! răspunse el, numai să mi-i vinzi!...» D-na N... văzînd că ține atîta la cai, îi vîndu pentru o mie de galbeni. A doua zi caii fură duși și puși sub ochii Sofiei. Toate acestea le face ca să necăjească pe Caterina!

O noutate! D-na Zoe a renunțat la amantul său din popol; un june, fecior de boier, bogat, elegant și foarte frumos, din Moldova, i-a luat locul. Ea îl prezintă la toți. El trece zilele în salonul ei. Elogiurile ce ea îi face la toți sînt atît de exagerate, încît lumea aici a început să vorbească.

Ieri am văzut-o, mi-a zis că are să vie la Fănești peste zece zile și o să aducă și pe junele Ranu. Acesta este numele noului Adonis."

Acum să venim la Zoe, această femeie nu renunțase la planul său de răzbunare. Ea avusese un lacheu care, prin protecțiunea bărbată-său, devenise copist într-un minister. Ea îl chemă și îi zice :

— Tu trebuie să te lași a face orice voi voi din tine.

— Voi face tot ce vei voi din mine ! răspunse copistul.

— Am să te îmbrac ca pe un fecior de boier ; să-ți dau bani ; să ții birje cu ziua, să te pui la masa mea, să vii în salonul meu ca să petreci cînd va fi lume mai multă. Să vorbești cu damele, să le faci curte... În sfîrșit, să uiți ce ai fost...

— Înțeleg, răspunse lacheul.

— Să te supui orbește la toate ordinele mele, fără să întrebi niciodată pentru cutare sau cutare lucru.

— Așa voi urma.

— Acum ține o sută de galbeni și mergi de pune în lucrare ordinul meu.

Lacheul luă banii și ieși. Acesta era un băiat inteligintc, crescut în casa boierească, învățase limba franceză și o vorbea mai bine decît stăpînu-său. Știa cum se prezintă un june elegant într-un salon, ce trebuie să vorbească cu bărbații, cu damele.

A doua zi, fostul lacheu Ioan se prezintă la ușa doamnei Zoe, într-o trăsură elegantă și sub vestmintele unui dandi. El se anunță dl. *de Ranu.*

— Dl. de Ranu ! zise Zoe. Cine poate fi ? un strein ? Să intre. Zoe să așeză pe o canape într-o toaletă de casă atît de grațioasă și elegantă, încît ar fi făcut să se uite costumele de bal cele mai strălucite. Zoe începuse acum a vesteji. Îngrijirile cele mari ce avusese de a-și face figura mai frumoasă, prin artificii, produsese un fruct cu totul nenorocit.

Ea se închină și invită pe dl. Ranu să șază pe un fotoliu lîngă dînsa. Dl. Ranu purta niște ochelari eleganți atîrnați de nas, ale căror băieri erau aruncate dupe gît. Aceasta îl făcea necunoscut.

Zoe nu putu să-l recunoască decît dupe vorbă. Ea se umplu de bucurie, văzînd atîta schimbare în persoana lui. Ion își făcu cele dintîi încercări înaintea Zoei cu atîta succes, încît aceasta își zise : „Daca nu aș ști cine este, aș putea să-l fac amantul meu !"

— Astăzi vei mînca cu mine la masă, îi zise Zoe. Bărbatu-meu este la Paris... Voi invita cîteva dame... Iar peste cîteva zile să te prepari să mergem împreună la Fănești.

Alexandru priimise o scrisoare de la Caterina. Ea vestea că Elena era bolnavă.

Dupe două zile mai priimi o scrisoare de la Elena. Îi zicea că acum era mai bine ; dar această scrisoare era atît de tristă, de descuragietoare, încît Alexandru crezu că aude o cucuvaie suspinînd dureros în mijlocul ruinelor.

Iată această scrisoare :

„Domnule !

Este putință să te schimbi atît ? Iată mai multe zile trecute, și nu ai avut timpul să-ți aduci aminte de amicii d-tale ! Ieri toată ziua șezui cu Caterina pe balcon, ascultătoare la fiece strigare a poștașilor în depărtare, doară te vom vedea...

Iluziune!

Tot se schimbă în lume! Pentru ce amicia nu se va schimba? numeroasele ocupări nu-ţi vor permite să vii, astfel mă resemnez a nu te mai vedea poate niciodată. Către acestea proiectul ce aveai de a veni printre noi ne făcuse mare plăcere. Noi sîntem aşezate aici pentru viaţă, şi daca ar trebui să părăsesc acest loc, în contra căruia murmur de multe ori, ei bine! m-aş crede mai nefericită decît oriunde. Mă bucuram de apropierea primăverei, cari avea în toţi anii o înrîurire binefăcătoare asupra mea; dar, în acest an, nu ştiu pentru ce nu mă mulţumeşte, poate că sînt bolnavă şi din aceasta văd toate în negru? Să sperăm că va trece!

Am citit în aceste zile cu Caterina poeziile lui Victor Hugo. M-au încîntat. Sînt frumoase! sînt sublime! şi cu toate astea sînt atît de simple. Subiecte din viaţa reală: nici o exageraţiune. Sper că o să lucrez mult în vara aceasta cu piano; dar nu voi avea vreo stavilă? este probabil, pentru că aceasta este un lucru ce-mi face plăcere! sînt două oare dupe miezul nopţii, cată dar a termina aici. Adio. Îţi string mîna.“

Această scrisoare, al cării original există şi se poate arăta, făcu pe Alexandru să plece îndată. „Curios lucru! observa el pe cale. A auzi vorbele, scrierile Elenei, cîteodată, ar crede cineva că mă iubeşte, şi cu toate acestea nimic!... Eu am devenit amicul său cel mai bun, confesorul său, protectorele său, în fine, un lucru de care Elena are trebuinţă ca să exprime tot ce sufletul ei are mai intim!“

Către seară el ajunse la Făneşti. Aceste dame îl întîmpinară cu o politeţă la care el nu se aştepta. Venirea lui făcu mai multă impresiune asupra postelnicului George, care, îndată ce-l văzu, îl luă în braţe şi îi zise:

— Bine-ai venit... avem să facem o speculare împreună?...

Elena nu-i zise nici o vorbă, nici despre scrisoarea ei, nici pentru lunga nearătare acolo. O află mai rezervată decît totdauna. Alexandru nu înţelegea că tocmai această rezervă era un semn care ar fi trebuit să-i facă

mulțumire. El luă lucrul pentru răceală. Observă pe Elena [că] evita toate ocaziunile de a rămînea singură cu dînsul.

„Se teme oare de mine? Mă crede indiscret?... se întreba Elescu. Ce poci să-i zic?... o declarațiune?... dar pentru ce să se teamă, de timp că ea este indiferintă?..."

El se pierdea în conjecturi.

A doua zi după venirea sa, Alexandru era în chiosc, singur.

Elena veni aici cu Caterina. Dar abia se așezară și începură să vorbească. Caterina se scoală și se duce să-și aducă un obiect la care lucra.

— Caterina! îi zise Elena, nu mai lucra, căci o să mergem la masă îndată.

— Voi să arăt d-lui ce am lucrat, zise ea, și plecă jucînd.

— Ce fac la București damele care erau aici? întrebă Elena.

— Puțin le-am văzut pe unele; pe altele nicidecum. Pe altele nici nu le salutam.

— Rău! zise Elena. Cine nu te cunoaște cum te cunosc eu poate să ia această purtare de lipsă de educare.

— Nu-mi vorbi de acele dame! le urăsc!... Scrisoarea ce mi-ai trimis în urmă este tot ce poate cineva mai bine cugeta, simți și exprima. Zici lucruri de natură a fărîma inima unui om...

— Da?... În adevăr îmi aduc aminte... faptul unei impresiuni momentanii: eram bolnavă. Te autorizez să o iei astfel, numai astfel, și să rupi scrisoarea...

— Voi urmà dupe ordinul ce-mi dai... nu este nimic care să nu fac, ca să-ți placă...

— Ai astăzi o politeță nesuferită!... damele de la București au făcut mult...

— Nu le vedeam, am zis... Am făcut cunoștință cu o domnișoară Maria!... Fiica lui C... N... gingașă ca roua.

Elena rîse.

— Pentru ce rîzi?...

— Faci niște comparațiuni!... apropo, ești poet, cel puțin de simțiminte... Am să-ți fac o observare... ești prea ideal, te depărtezi prea des de natură, intri prea mult în Olimp... Viața reală are mai mult interes decît acea lume

a imaginațiunei unde tot răpește prin frumusețe, dar unde nimic nu face să miște inima...

— Nu sînt poet... nici nu voi să fiu... un poet este un lucru ridicol...

— Domnișoara Maria ți-a inspirat aceasta ?... zise Elena și, sculîndu-se, voi să iasă.

— Unde te duci ? o întrebă Alexandru. Șezi încă... te rog...

— Bărbată-meu vine acasă... auz strigătul postașilor. Se dusese la un sat în vecinătate... însoțește-mă și oferă-mi brațul.

Ei plecară din chiosc. Pe cale, Elena îi zise încă :

— Nu spune că am fost în grădină... M-a oprit a mă coborî acolo de cînd am fost bolnavă... Apoi luînd un aer voios, adăogă : Voi să te învăț a minți !

— Împreună priimesc a minți, chiar daca ar trebui toată viața să nu fac decît să mint.

— Știi că eu astăzi cred că ai putea să-mi fii profesor în arta de a minți ! Îți aduci aminte ce-mi ziceai, sînt cîteva zile ? Îmi ziceai că inima-ți e moartă ; nu poți să iubești ; nu ai văzut nimic în lume mai frumos, mai dulce, mai ideal, și o mulțime de alte adjective pe care nu le mai țiu minte, și că, cu toate acestea, ai rămînea rece însuși pentru mine... Cum se face să-ți pierzi capul pentru domnișoara Maria ?...

— Ești crudă !...

— Și fără inimă ?... o femeie fără inimă. Nu este așa ?

— Eram un nebun cînd am zis acele vorbe.

— Așadar, mărturisești că domnișoara Maria este o minune ?

— Maria ?... Dumnezeule ! de unde a răsărit aceasta !...

O tăcere urmă acestor vorbe. Nici unul, nici altul nu cuteza să o întrerupă. Elena zise lui Elescu că s-a înșelat, nu este bărbată-său. Caterina îi întîmpină cu o față de perină ce broda. Alexandru făcu elogiuri Caterinii pentru talentul cu care brodase acest obiect.

— Îți place ? întrebă Caterina. Este pentru d-ta... Am lucrat-o împreună cu Elena...

— Ce mincinoasă !... zise Elena, apărîndu-se.

Ei rămaseră cîtetrei pe balcon. Vorbiră despre lucruri banale.

Caterina se duse să-şi depuie lucrul în camera sa.

Alexandru era gînditor, tăcut.

— Ce ai ? îl întrebă Elena.

— Nu voi mai putea trăi fără să te văz ! strigă el cu ochii plini de lacrimi.

— Dupe aceasta ce are să mai vie ? întrebă Elena rîzînd. Îmi faci o declarare în formă.

— Eşti viaţa mea ! fericirea mea ! te iubesc ca viaţa, ca fericirea... Elena, Elena ! te iubesc cu patimă !...

— Nu ! zise Elena. Fără nici o patimă !... Patima nu implică ideea de amicie !...

— Amoare ! amicie !... zise Alexandru. Ce-mi pasă numele. Oh ! femeile ! ce fac din acest simţimînt divin, oh, artă geografică cu despărţiri, hotare.

— Îmi zici că mă iubeşti ? răspunse Elena. Pentru ce mă iubeşti ? nu trebuie să mă iubeşti !...

— Dumnezeu a voit, zise Alexandru.

— Dar eu nu voi ! răspunse ea, sculîndu-se. Vino dupe mine ! urmă ea.

Alexandru se duse dupe dînsa. Elena îl introduse în camera unde era fiica sa.

— Vezi acest copil ce doarme ? este fata mea. Priveşte cît este de frumoasă ! Daca timpul nu o va schimba, va fi o frumuseţe... Cînd va apărea pe strade, în saloane, în sărbători, toţi ochii se vor îndrepta către dînsa, ca să o admire, ca să o laude. Dar această lume, ce va admira frumuseţele sale, poate adăoga : „Ce păcat ! este fiica unei femei fără principe... unei femei care a iubit un om ce nu era consortele său.“ Iată ce-i va zice lumea, iată ce voieşti ca să-i zică, şi pretinzi că mă respecţi !...

— Dumnezeule !... dar amorul meu este curat ca cugetările tale, nu-ţi voi cere niciodată a sacrifica datoriile conjugale...

Elena surîse.

— Credeam mai multă speriinţă de inima omenească... Am citit în romanuri, am auzit în gura oamenilor, indivinînd amorul pe care îl numeşte platonic ; incriminînd amorul pe care îl numeşte senţual.

Sărmanii observatori ! nu este decît amicia și amorul. A iubi este destul spre a face o crimă.

A iubi este a se da ; daca ocaziunea se așază între aste două, orice femeie trebuie să cază. De se întîmplă altfel, acea femeie se înșală singură, înșală pe amantul ei : nu iubește. Iată dar ce îmi ceri : o crimă... oh ! dar daca aceasta ar fi vreodată... aș muri !

— Vă caut pretutindeni, zise Caterina ce intră în camera copilii.

— Vezi această copilă, domnișoară, îi zise Alexandru. Cît este de frumoasă ! Cînd va avea optsprezece ani, cînd va apărea pe strade, în baluri, în sărbători, toată lumea va admira, va lăuda frumusețele sale... Nu va fi destul. Oamenii vor zice încă : această fată va fi încă o virtute, căci mumă-sa a fost virtuoasă.

Alexandru apăsa pe vorbele din urmă. Elena înțelese simțul acestor vorbe ce era : „Voi muri ; dar tu vei rămînea castă ca Dumnezeu !" Aceste vorbe fură pentru dînsa o lovitură dureroasă.

— Ce idei curioase ai astăzi ! zise Caterina lui Alexandru.

Și ieșiră cîtetrei în balcon. Alexandru căută a fi voios. Se sili să vorbească, să rîză. Dar rîsul lui făcea rău. Elena înțelese și tremură. „Oare va pleca ?" se întreba ea.

Alexandru tăcu deodată.

— Sărmană umanitate ! zise el. Nu-ți era destul relele la care natura te-a supus ? a trebuit să născocești[1] tu însuți alte suferințe mai teribile, prin legi ce ai făcut !...

— E nebun ! zise Caterina cu mirare.

— Mă gîndeam la unul din amicii mei din streinătate care s-a spînzurat pentru că iubea o femeie.

Elena deveni palidă.

— S-a spînzurat pentru că iubea o femeie ?

— Astfel îmi scrie de la Fiorința... o femeie măritată !

— Devine interesant, zise Caterina. Dar nu văz pentru ce s-a spînzurat.

— Pentru că femeia era măritată și nu va să calce datoriile sale.

---

[1] În textul de bază : să-ți născociți...

— Ah !...

— Femeia a făcut bine ! zise Elena.

— Măritagiul este fapta oamenilor ; amorul este fapta lui Dumnezeu, femeia a fost pedepsită, căci a respectat legile oamenilor mai mult decît legile providenţii, zise Elescu.

— Cel ce s-a spînzurat a făcut rău, zise Elena. Acela nu avea puterea de a suferi. Deci nu a fost demn de amorul amantei sale.

În acest moment, postelnicul George se înturnă, şi Elena merse înaintea lui.

— Ia seama, zise Caterina lui Alexandru. Iubeşti pe Elena... şi mi-e teamă să nu te spînzuri !...

— Îţi închipuieşti aceasta ? răspunse Elescu, care roşi şi înclină capul.

— Este oare un lucru peste putinţă ?... Eu, femeie, încă sînt înamorată de dînsa... Mulţi s-au înamorat cu patimă... dar n-au reuşit, este o inimă ce nu se deschide decît la amoarea fiicei sale... nimic nu poate să o atingă. Dacă vei avea nefericirea să o iubeşti şi încă să i-o spui, vei fi pierdut.

— În adevăr ?... nu este pericol.

— Cum ?

— Nici nu mă voi înamora, nici nu-i voi spune.

— Ha ! ha !... strigă postelnicul venind aici. Iată tinerii împreună... Ca doi porumbei... pereche plăcută !... nu vă derangeaţi !... bună ziua, Alexandre. nene ! uf !... Sînt ostenit... am alergat printre grîu... aşa se cîştigă paralele.

Caterina se roşise şi gongonea. Alexandru surise.

— Nu-ţi place ? nu e aşa ? Ce se potriveşte !... Ia nu mi te supăra !...

— Eşti nesuferit ! zise Elena necăjită.

— Aide !... nu este nici un rău... nu ştii ce suflet îngeresc este această fată... nu sînt două ca dînsa în amîndouă ţările... Dar rămîneţi, că eu mă duc să număr banii cu arendaşii... Ah ! astă-seară o să vie Zoe cu alţii... Vă vestesc...

— Zoe ? zise Alexandru.

— Nu o iubești ? întreabă Caterina.

— Mi-aduce aminte de iaduri !... Nu numai atît... dar crede că rău face Elena de o primește pe aici... Am o presimțire că această femeie îi va face un mare rău... Într-o zi am surprins-o aruncîndu-i niște căutături ce sînt proprii numai ucigătorilor înainte de a lovi prada lor !... Să zicea la București că o nouă intrigă... Se vorbea de un june de la Moldova ce i-a prezentat și care petrece zilele în salonul ei... dacă nu mă înșel, mi s-a zis că are să vie cu el aici...

— Nu ar fi rău, un moldovean. Sînt curioasă să văz un moldovean ! mi să pare că sînt toți cu capul de zimbru. O glumă...

— Care este de natură a face mult rău.

— Rău ?... mă retractez...

— Mai bine !... Să nu repetăm noi cel puțin expresiunile de ură sau de ridicul ce enimicii națiunii române răspîndesc în lume. [...]

Elena veni acolo.

— Știi, Elena ? zice Caterina. Vine Zoe și aduce cu dînsa un june moldovean !

— Ce idee !...

— Ascultați ! zise Alexandru, nu auziți în depărtare strigăte de postași ?...

— Mi se pare — zise Caterina — da... da... acum să aude bine.

— Ce bucurie simte domnișoara ! zise Alexandru. Ar zice cineva că i s-a urît aici cu societatea celor de față.

— Poate, zise Caterina.

— Are dreptate, zise Elena. În loc să fii voios, îi vorbești de spînzurați !...

— Nu se ucide nimeni pentru amor... zise Caterina. Și se puse să rîză cu plăcere. Uitați-vă la Bar, adoratorul meu, urmă ea. Știți ce mi-a zis odată ? că se omoară singur. „Ce-mi spui mie ? îi răspunsei. Să te omori sau să nu te omori, totuna îmi face !“ Atunci, el, furios, zise : „Voi muri !...“ și plecă fără pălărie. Peste trei zile trimise să-și ia pălăria de la noi. Seara era la bal. „Ce, încă trăiești ?“ îl întrebai. „Ca să-mi răzbun“, răspunse el.

Trei trăsuri intrară atunci pe poartă. Era Zoe, principesa Iordache, Georges şi Ioan copistul, sub nume de Ranu din Moldova. Zoe se înturnă către Elena şi îi zise :

— Îţi prezint unul din amicii mei, dl. de Ranu din Moldova.

Elena îl primi cu politeţă... Acest Ranu fuse prezintat Caterinii ; făcu cunoştinţă cu Elescu, cu postelnicu, şi deveni cu toţii familiar.

— Este bogat ? întrebă postelnicul pe Zoe.

— Foarte bogat, răspunse ea.

Ranu păru un om original. De cînd în cînd lăsa să se vază nişte maniere grosolane, nişte expresiuni comune. Cei ce-l cunoscură crezură că astfel era manierele şi expresiunele moldave.

Se observă încă de cîte ori acesta zicea sau făcea cîte ceva, se uita către Zoe, ca cînd ar fi cerut aprobarea sau dezaprobarea ei. Se văzu încă de multe ori şoptind cu Zoe. Lumea începe să bănuiască un mister între amîndoi.

Postelnicul, văzînd aceasta, nu putu răbda fără să zică lui Georges şi lui Elescu :

— Se vede că Zoe aruncă acum plasa prin Moldova...

În dimineaţa viitoare Zoe vorbea cu Ranu. Ea îi da instrucţiunile sale astfel :

— Ai văzut care este dama... este tînără, frumoasă... este ceva care trebuie să te atragă... nu pierde timpul. Însă să faci astfel ca în zece zile să te iubească... Caută de-i fă curte... Nu declaraţii deodată... cu încetul... Spre exemplu, laudă tot ce este aici, moşia, casa, menagiul... Miră-te de meritul ce-i afli ca să şează la ţară ; laudă-i virtuţile, frumuseţele, spiritul, inima ei ! este femeie ! şi cînd vei căpăta amicia ei prin aceste laude, atunci spune-i că o iubeşti, că eşti nefericit...

— Voi face întocmai, răspunse Ranu.

— Cată de începe astăzi... timpul este scurt.

Astfel se vorbiră ei. Şi Ranu coborî în grădină la chiosc, unde era Elena şi alţi oaspeţi.

El schimbă cîteva vorbe cu principesa Iordache, apoi trecu şi şezu lîngă doamna casii.

— Ce locuri frumoase ! zise el. Moșia aceasta este un rai... casa aceasta, cu grădina, tot ce poate vedea cineva mai plăcut.

— Exagerați, domnul meu, zise Elena.

— Dimpotrivă... doamnă !... Moldova are multe moșii frumoase, dar așa moșii nu cunosc în țara mea... În scurt, aici este un loc feeric, tot mă încîntă și mă răpește... Permiteți-mi, doamnă, a vă spune că regina acestor locuri adaogă farmecul lor ? În adevăr, cîte lucruri nu avem a admira aici ?... Virtuțile d-tale sînt cunoscute pînă în Moldova... și frumusețele cu care natura v-au înzestrat sînt admirațiunea tutulor românilor... Sînt un om cu totul pozitiv... Nu exagerez niciodată... Ceea ce zic, crez, ceea ce crez are un temei. Am zis că ești o minune de frumusețe în această țară ? este un adevăr... nu mă mir de toată această lume ce vă pronunță numele cu respect, ce vine aici ca în pelerinagiu să vă vază, să vă adoare...

Elena nu știe ce să cugete. „Oare acesta va să rîză de mine sau este unul din acei nebuni ce mă turbură de multe ori prin indiscrețiunile lor ?" își zise ea. Natura cînd împarte favoarele sale la oameni nu ține socoteală de nimic. Ranu, sau mai bine Ioan lacheul, fusese favorat cu multă prodigalitate.

Elena se uită la dînsul să vază daca putea citi în fața lui ideea ironiei. El era serios. Ea văzu o figură frumoasă, pe care nu putu a se opri de a nu o admira.

GELOZIE

Alexandru găsi că Elena vorbește prea mult cu acest nou venit, că prin urmare îi place a vorbi cu dînsul. Pentru întîia oară el simți o gelozie profundă ca și amorul său pentru dînsa. „Acest om este frumos ! zise el. Cine poate să știe daca Elena nu se simte atrasă către dînsul ?... Iată cum îl caută !... îi vorbește încet !... Ce îi zice ? negreșit ceva care nu poate a-i spune tare... Oare nu îl cunoștea mai înainte ? Să poate... O, femeile !... dar pentru ce nu se scoală de acolo ?... Elena este o femeie ca toate celelalte ; o cochetă... Voi pleca de aici... nu voi să o mai văz... o urăsc..."

În fine, Elena se sculă și merse lîngă principesa Iordache.

— Cum găsești pe acest june ? întrebă principesa.

— Foarte bine, răspunse ea, aruncînd o căutătură către Alexandru.

Atunci principesa se puse a face elogiurile lui Ranu, astfel încît, după dînsa, natura nu făcuse nimic mai perfect în lume.

— Mi-e frică de mine însumi ca să-l privesc ! zise ea Elenei.

Aceste două femei, Zoe și principesa Iordache, făcură lui Ranu, înaintea damelor, o reputațiune de omul cel mai perfect din lume. Ele începură a-l crede astfel. Bărbații ei înșuși crezură ; nimeni nu cuteza a zice din contra. Toată ziua și seara aceea se trecu cu convorbiri. Ranu fuse obiectul admirațiunei femeilor, geloziii bărbaților. Alexandru trecu restul zilei într-o pădure vecină. El nici nu păru la masă. Cînd se înturnă acasă, întîlni pe Elena pe scară. Ea nici nu-l întrebă unde a fost, răceala ei umplu inima lui de bănuieli... Salută cu politeță și trecu înainte.

Apoi merse în salon.

— Vino lîngă mine, îi zise Caterina. Unde ai fost ?

— În satul din vecinătate.

— Te-am așteptat cu masa... Se puseseră toți să mănînce și nimeni nu băgase de seamă că lipsești... afară de mine... La masă, acele două dame te-au atacat cu furie !... Ce le-ai făcut de nu pot să te sufere ?... Eu te-am apărat... mulțumește-mi.

— Nimeni nu s-a gîndit la mine ; m-au atacat : m-ai apărat !... îți mulțumesc de o mie de ori... Era datoria stăpînii casei să mă apere !

— Elena? ... era ocupată cu oaspeții.

— Spre exemplu ?

— Dl. Ranu, ce ședea lîngă dînsa, îi vorbea mereu și trebuia să-i răspunză.

— Cum găsești pe acest Ranu ?

— Nesuferit !... mai comun decît Bar. Se studie cît poate ; dar are maniere de lacheu... Îți voi încredința că eu am văzut această figură undeva și nu poci să-mi aduc aminte...

— Dar d-na Elena cum îl găsește ?
— Elena ? ea găsește pe toți bine...
— Și mai ales pe acest Ranu !
— De unde vei să știu ?... n-am întrebat-o.
— Ei cochetează împreună.
— Ești nebun !
Mai tîrziu Alexandru se apropie de Elena și îi șopti o frază din scrisoarea ei :
— „Toate se schimbă în lume, pentru ce amicia nu se va schimba ?"
Elena se înfioră.
„Ce zice ? Dumnezeul meu !" se întreba ea.
El nu mai zise nimic și se duse lîngă Caterina.
„Ce va să zică aceste vorbe !... este gelos ? și de cine ?... nu știu... gelos ? dar eu nu i-am dat dreptul de a-mi spune că este gelos... aș voi să plece !... trebuie să plece !... Apoi, șezînd pe un scaun : „Sînt nefericită", își zise ea.
Alexandru se retrase în camera ce-i era destinată sub pretext că este indispus.
Gelozia este un simtimînt egoist. Ea este patima în temerea ce are cineva de a vedea altul posedînd obiectul care dorește. Către acestea ea este ceialtă fază a amorului : totdauna este în proporțiune cu dînsul. Unii au prezintat acest simtimînt ca un monstru care devoră amorul. Această cugetare este profundă, deși ea pare că mărește și înflăcărează amorul deocamdată ; dar sfîrșaște prin a-l devora mai tîrziu. Alexandru era gelos. El se aruncă pe pat și acolo se puse să verse un rîu de lacrimi.
„Nu sînt iubit, își zicea el. Sau, ceea ce este mai trist, am fost cîteva zile... și nu mai sînt... Astfel sînt oare toate femeile ?... atunci ce diferință mai există între femeile binecrescute și cele ce se dau pentru bani ? și cum toate femeile nu vor fi astfel, dacă Elena ea însuși este ?... Cine a făcut sufletul celei din urmă femei ce să tîrăște în viciu tot acela a făcut și sufletul acelii ce apare încununată de toate virtuțile... Amor, sinceritate ! Statornicie !... Vorbe deșerte, cu care moraliștii se înșală sau înșală pe ceialți !... Înapoi, iluziuni mincinoase !... Să tacă aceia ce ne spun că viața are farmece !... Ei sînt enimicii cei mai mari ai omului !...nu este nimic bun aici în lume !...

/Minciuna, trădarea. Iată natura sufletului omenesc!... omul ce nu ar simţi şi nu ar trăda pe amicul său, o zi, o singură zi, societatea l-ar trimite la închisoare/ iată maxima ce ar trebui să ştie toţi acei ce intră în viaţă... Astfel ca pierderea iluziunelor, în urmă, să nu le pară prea dureroasă! Tot este înşelăciune pe pămînt... toţi înşală sau se înşală!... Ce este mai inocente, mai sincer, mai cast în lume? Sufletul unei tinere fecioare. Ei, bine! această fecioară ce jură credinţă mirelui său la poalele altarului, încă înşală sau se înşală!... Elena era idealul gîndurilor mele; şi acest ideal era sublim ca Dumnezeu în ochii celor credincioşi!... Ea înşală pe soţul său pentru amantul său... şi astăzi înşală pe amantul său pentru un necunoscut! femeia ce trădează o dată bărbatul, va trăda pe toţi amanţii săi! iată ce trebuie să afle această turmă de vite ce se cheamă amanţi!..."

Alexandru era nedrept; dar el vedea lucrurile sub colorile cele mai negre atunci. El credea acum că fusese iubit şi trădat. Ideile se succedau la dînsul cu repeziciune. Sistemul său nervos era într-o stare de iritaţiune aproape de delir.

„Dar ce am făcut, Dumnezeule — urmă el — să merit o lovitură atît de crudă?!... Această inimă este acum fărîmată! atîta mai bine... şi cu toate astea... oh, sînt nebun! ...această femeie dar o iubesc încă! această femeie! da, ea este viaţa mea, religia mea... Cum mai poci iubi viaţa, dacă amorul ei nu mai înfrumuseţează zilele ce să succedă? Cum mai poci iubi pe Dumnezeu cînd o parte din strălucirea lui a devenit atît de urîtă!..."

Frigurile îl prinseră, căzu în delir: lovitura ce priimise era crudă în imaginaţiunea lui.

Elena se informase despre dînsul. I se spuse că s-a dus să se culce.

„Astăzi nu a venit la masă... acum se culcă aşa de timpuriu? o fi poate bolnav!" Ea trimise atunci pe doica care o crescuse să intre în camera lui Alexandru, să vază ce are. Doica se duse la dînsul. Îl găsi culcat pe pat cu faţa în jos. Perna ce ţinea sub frunte-i era udă de lacrimi. Doica puse mîna pe frunte-i, fruntea ardea.

„Este bolnav, zise ea. Ce păcat !... un om strein... fără mumă, care să-l îngrijească... fără nevastă. Nimeni nu va să știe de dînsul !... Dar vorbește ! Ce zice ?“ Doica ascultă și aude vorbele ce zisese : „Sînt nebun !... Elena... dar o iubesc încă !... dar ea este viața mea ! religia mea ! dar cum mai poci iubi viața daca amorul ei nu mai înfrumusețează zilele ce se succedă ? Cum mai poci iubi pe Dumnezeu cînd o parte din strălucirea lui a devenit atît de urîtă !...“

Doica merse și raportă Elenei aceste vorbe, precum și starea în care l-a găsit.

— E bolnav, zise Elena, trebuie să-l îngrijim. Du-te, mamă, deșteaptă-l, roagă-l să bea un ceai... Spune-i... spune-i că eu îl rog...

Doica făcu toate cîte i se comandă. Se duse cu ceaiul. Sculă pe Elescu. Acesta deschise ochii. Elena rămăsese lîngă ușa camerei.

— Bea acest ceai, îi zise doica. Ești bolnav...

— Lasă-mă ! răspunse el.

— Bea, domnule. Doamna noastră voiește să-l bei... te roagă...

La aceste vorbe Elescu surise și, luînd paharul în mînă, îl aruncă jos cu dispreț.

Elena văzu această mișcare și fuse silită să-și puie mîna pe frunte.

„Mă iubește !...“ își zicea ea, apoi intră repede în salon.

Alexandru trecu o noapte de friguri ; cînd se deșteptă, se vărsa zorile. Elena era lîngă căpătîiul lui ; doica în spatele ei. Ele vegheau de două ore acolo ; toată noaptea Alexandru avusese delir și vorbise fără să știe aiurări. Elena știa acum toate secretele sale. Alexandru o vede. Se șterge la ochi — credea că este un vis...

— Eu sînt — zise Elena — ai fost foarte bolnav...

— Ai cugetat la mine !... zise el. Ochii săi se încecară de lacrimi.

— Ești copil ! zise Elena. Dar, neputînd să sufere acele lacrimi și temîndu-se ca ea însuși să nu plîngă, ieși din cameră cu doica.

Alexandru avusese friguri venite din turburarea ce cercase în ziua trecută. Acum era trezit. Se scoală, se simte bine, se îmbracă și iese.

Alexandru fuse toată ziua aceea trist, gînditor. Elena îl întrebă ce are ; îl roagă să fie voios. El stă rece.

— Pentru ce ești trist ? îi zise ea. Nu ai nici un cuvînt, nici unul ca să fii astfel...

— Nici un cuvînt ?... zise el. Se poate...

— Atunci fii voios !... bărbată-meu pleacă astăzi la o moșie, șese ore de aici... vrei să te duci cu dînsul ? să te distracți ?

Elescu surîse, acest surîs făcu pe Elena să devie roșie de mînie.

„Mă crede o femeie vicioasă !" își zise ea.

— Nu mă voi duce ! răspunse Elescu.

— Atunci rămîi cu noi...

— Voi pleca — zise el — dar mai departe, niciodată nu mă voi înturna !

„O, Dumnezeule — gîndi Elena — trebuie să mă explic cu dînsul !... daca l-aș face să plece, pentru cîteva zile numai ! Spiritul său este într-o exaltare deosebită... se va distra ; îi va trece..."

Toată ziua aceea Elena căută să nu vorbească cu Ranu printr-o delicatețā rară. Alexandru păru mulțumit de aceasta. Cu toate că se întrebă el însuși : „Această rezervă oare nu este o mască ?"

RANU SE DESCOPERĂ

Către acestea cele două dame ce observau pe Elena și pe Ranu în toate mișcările lor, văzînd oarecare turburare în Elena, crezură că era efectul impresiunei ce Ranu făcuse asupră-i. Ele se concentrară și găsiră că este timpul ca Ranu să se arunce la picioarele ei și să-i descopere amorul său. Zoe chemă pe Ranu și îi dete instrucțiuni ce avea să facă. Acesta consimți și, ieșind din camera lor, se duse să pîndească, doare va găsi pe Elena singură.

Elena era în salon ocupată a descifra la piano o piesă de muzică, era singură, toți oaspeții, dame și bărbați, erau în grădină. Ranu intră aici.

— Ce faceți, doamnă ?

— Mă ocup a descifra — răspunse Elena — o nouă piesă. Vă place ?

— Dumnezeiască !... apoi jucată de d-ta ?...

— Un complimînt.

— Nu !...

Radu șezu lingă dînsa.

— Permiteți-mi — zise el — să vă spui un lucru.

— Spuneți.

— De unde voi începe ?... își coperi fața în mini, apoi se aruncă la picioarele ei. Te iubesc ! strigă el cu patimă... din minutul ce te-am văzut, mă consum de amor și de durere !... ai milă de mine !... fii bună pe cît ești frumoasă... nu mă respinge... lasă-mă să sper că voi fi iubit !...

Elena scoase un țipet. „Iată încă un nebun ! își zise ea după cea dintîi impresiune, dar astă dată este o impertinință, o insultă !" Ea se necăjise în adevăr...

— Scoală, domnule, îi zise ea. Crezi că este destul a intra în casa unei femei ca să-ți iei dreptul a-i zice ce zici ?

Văzînd că el nu se scoală, ea ieși repede din salon și se duse în grădină.

— Începutul nu este rău ! zise Zoe, ce asculta la ușă în camera sa lîngă salon.

— Este speranță... răspunse principesa, eu am sfîrșit totdauna a iubi pe cei care mi-au făcut o declarațiune.

— Ești turburată ! zise Caterina Elenii.

— Această casă este o oroare... o să încetez a mai priimi aici...

Alexandru, auzind aceasta, crezu că face aluziune la dînsul.

— Oaspeții au început să te supere ! sînt sigur...

— Ești nedrept, domnule ! Cel puțin, zi, unii oaspeți.

— Unii ? dară asta zisei și eu.

— Dar acești unii nu ești d-ta...

— Nici eu ? zise Georges.

— Nu este vorba de amici...

Elena era supărată : „O asemenea cutezare — își zicea ea — este o insultă... Ce voi face ?... caută a spune bărba-

tă-meu ?... oh ! niciodată... ar fi un scandal... trebuie să fac astfel încît să plece..."

Pe de altă parte, în acel moment Ranu raporta celor două intrigante scena ce avusese cu Elena. Ele îi aprobară și îl îndemnară să meargă înainte.

— Ce te temi ? îi zise Zoe. Toate femeile se supără cînd amanții le mărturisesc pentru întîia oară că le iubesc... nu este însă nici una care, cît de crudă s-ar arăta către acela ce o iubește, să nu compătimească cu dînsul, să nu simță ! înainte ! mîne vei reîncepe atacul... prefă-te că suferi.

Asfel fură cele din urmă recomandațiuni.

O ÎNTÎLNIRE

Alexandru căuta timpul priincios ca să ceară o explicațiune Elenei, dar nu era nici un mijloc.

— Voi să-ți vorbesc la o parte, zise el Elenei.

— Să mergem prin parc, răspunse ea.

Ei plecară amîndoi pe aleele parcului. Seara începuse să se coboare. Era o seară de mai, fragedă și parfumată, ca sărutările unei copile tinere. Luna se rădica în depărtare, mare, rumenă și rătundă, și revărsa torente de lumină pe pămîntul întunecos. Un vînt dulce legăna cu voluptate frunzele arborilor, gemetul depărtat al rîului se îngîna cu strigătele călătorilor întîrziați sau cu lătratul unui cîne deșteptat din somnul său.

Inima lui Alexandru era plină de amor și de amărăciune.

— Ce ai să-mi zici ? îl întrebă Elena.

— Știi că nu am iubit niciodată și știi că te iubesc !

— Nu voi să știu ! Daca aceasta este ce vrei să-mi zici, atunci lasă-mă să mă întorc !...

— Poți să mă asculți fără temere... ceea ce voi a-ți spune astă-seară nu se va mai repeta niciodată... mîne plec și nu ne vom mai vedea... oricare ar fi patima ce ai putut să inspiri sufletului meu, voi găsi puterea de a părăsi această țară...

— Nu este acesta sacrificiul ce îţi cer... ar fi puţin... voi să te văz totdauna ca pă un amic... nu mai mult. Iată puterea ce doresc să ai.

— Aceasta este virtutea... nu poci să o am...

— Pentru ce a trebuit să mă iubeşti ?... viaţa mea era liniştită, vei să o turburi ! reputaţiunea mea era curată, vei să o veştejeşti ! însuţi erai ferice, ai voit să suferi !... iubeşte-mă ca pă o amică... şezi totdauna cu noi !...

— Ceri lucruri neputincioase !...

— Vai ! o ştiu foarte bine !... Ieri pentru ce ai fost supărat ? eşti poate gelos ? aceasta este o insultă amară pentru mine ; însă cine ţi-a dat dreptul să fii gelos ? ţi-am dat eu parola mea că te iubesc şi-ţi voi fi credincioasă ? şi atunci ţi-am dat în adevăr ocaziunea de a mă bănui ?... ţi-am inspirat o patimă ? sînt nefericită pentru aceasta !... dar nu se poate oare să faci totul spre a o stinge ?... pentru ce nu ai iubit o altă femeie ?... o femeie ce ar fi putut să te iubească ?... eu, numai eu sînt în lume ? îmi zici că nu este femeie mai perfectă decît mine, nu este suflet mai sublim decît al meu, zici că fără mine nu mai poţi trăi, toate acestea sînt visele unei imaginaţiuni aprinse ; mîne se vor stinge, mîne vei roşi poate că ai avut asemenea vise... strînge-ţi toate puterile asupră-ţi !... gîndeşte-te că sînt femeie, că eu însumi poci să slăbesc, să caz ; gîndeşte-te că poţi să mă pierzi, să mă sacrifici... ai milă de ceea ce iubeşti !

— Elena mea ! strigă Alexandru. Este tîrziu !

— Tîrziu ?... ei, bine ! atunci pleacă mîne, pleacă îndată, nu te mai înturna... şi îţi voi dovedi eu, o slabă femeie, că voi avea puterea de a suferi, de a mă consuma, de a muri !...

— Ce zici ? strigă Alexandru. Elena mea ! dulcea mea frumoasă !... o, repetă aceste vorbe ! bine am auzit ?... mă iubeşti ?...

— Te iubesc ca să mor ! răspunse Elena.

— O, suflet dulce şi sublim !... ce vorbe ai pronunţat ! Ele răsună în urechile mele ca concertele îngerilor !... curgeţi, ore de fericire !... a trebuit dar să fiu ferice în această vieaţă ! dulce este fericirea ! acum îmi place să trăiesc !... viaţa, nu este nimic mai dulce decît viaţa !... Spune-mi încă o dată că mă iubeşti ! dar teme-te a o

spune prea dulce, căci poate să mor de fericire, sau, mai bine, fă asfel ca să mor pînă ce minutele de fericire nu se opresc în cursul lor : căci mîne poate... dar pentru ce ne vom gîndi încă la suferinți ?

Elena se uita la Alexandru cu admirațiune. Vorbile lui îi făcea plăcere și totdeodată o înspăimîntau. Ea însuși niciodată nu iubise. Inima ei se deschise și amorul său arzător se revărsa ca un torent ce, constrîns în sînul stîncilor, află pînă în sfîrșit o ieșire.

— Mă desprețuiești poate, Alexandre — zise ea — oh ! spune că nu este așa !... tu mă scuzi că am avut această slăbiciune ?... spune-mi că nu am iubit niciodată, că sînt tînără, că am dreptate să te iubesc ; născocește, minte, daca va trebui, ca să-mi dai cuvinte că poci să te iubesc, căci, vezi tu, încep a crede că sînt o femeie criminală !

— Elena mea ! dară ai avut dreptate să mă iubești !... criminală zici tu ? pentru ce ?... nu, sufletul meu, ești divină !... lumea ar trebui să ți să închine...

— Ce-mi pasă lumea ! zise ea. Tu... mă respecți ?

— Te respect și te ador ! zise Alexandru... nu știi, sufletul meu, că eram certat cu această lume și tu ești cauza de m-am împăcat ?... o lume ce are în sînul ei o ființă atît de frumoasă, poți să nu o iubești ?...

— Dar cînd această ființă este slabă ? ca mine ?

— De unde ați luat că trebuie a desprețui pe cei ce ne iubesc ?... cine cutează să facă această lege contra legilor naturii ?... acolo unde această temere ar avea cuvînt să existe, acolo, sufletul meu, nu este amorul cel sincer, cel răspectuos.

— Spune-mi încă aceasta... voi ca amorul tău să fie sincer și respectuos !... oh ! sînt exigintă... voi să mă iubești cum nimeni încă nu a iubit... cum devotul iubește pe Dumnezeu... voi să uiți cerul și pămîntul pentru mine... să te uiți pe tine însuți...

Alexandru era transportat de fericire ; ei ședea pe o bancă, el îi luase o mînă și o strîngea cînd pe inima lui, cînd pe buzele lui înflăcărate. Vîntul dulce sufla și răcorea fruntea sa arzîndă. Natura ea însuși părea că se află în momente de voluptate.

— Oare cugetat-ai încă la mine de cînd te-am văzut ?... asta să fie grija ta !... privește-mă !... cît ești de frumoasă !

cît ești de poetică! Dacă vreodată sufletul lui Dumnezeu ar lua o formă de argil, ca să se arate oamenilor, ar lua forma ta, Elena! sufletul tău este un parfum ce ne îmbată de fericire!... cugetările tale sînt suave ca visele fecioarelor; sintimentele tele sînt calde ca razele soarelui de mai!... o, lasă-mă a mă îmbăta de amorul tău!... natura ea însuși iubește, ea pare că ne privește și ne zice, grăbiți-vă, iubiți! căci mîne poate nu veți mai fi!... varsă sufletul tău în sufletul meu!... cine poate să mă desparță de ceea ce iubesc? cine poate despărți buzele înflăcărate ale călătorului arse de friguri de apele reci ale fîntînilor?...

— Alexandru!... mă sperii!...

— Omul nu trăiește decît în timpul cît a iubit... dacă ar trebui a ne deștepta din acest vis dulce vreodată, facă cerul să ne deșteptăm numai spre a coborî în mormînt!... lasă-mă să sorb parfumul desfătător al suflărei tele! lasă-mă să mă îmbăt de sărutările tele!...

Cerul și pămîntul păreau că se confundă; buzele celor doi amanți se întîlniră într-o sărutare voluptoasă, senzațiune cerească!...

— Alexandre! zise Elena. Să plecăm de aici... oaspeții ne așteaptă...

— Să plecăm, zise Alexandru.

Plecară către casă.

Aceea fuse o noapte dulce pentru Alexandru. Era iubit de singura femeie ce era în lume, dupe gîndul său. El adormi legănat de iluziuni de fericire. Elena însă trecu toată noaptea în rugăciune. Ea se ruga ca să se stingă în inima ei amorul ce o coprinsese, sau să i se dea puteri de a rămînea curată. O idee o consola. Spera că Alexandru o să plece și asfel va evita orice pericol.

Cele dintîi raze ale soarelui găsiră pe Alexandru în grădină. „Aici — zise el — arătînd o canapea de lemn, buzele ei mi-au zis că mă iubește! aici i-am dat întîia sărutare!... vai! aceasta sărutare va fi oare cea dintîi și cea de pe urmă?... ce crudă ar fi fericirea daca ar fi atît de scurtă!..."

El se duse în chiosc. Acolo găsi pe Caterina.

— Ești bine? îl întrebă ea.

— Sînt fericit, îi răspunse el.

— Ferice ?... gîndeşte-te bine la ceea ce zici !... fericirea este o pasere care se pune numai pe arbori verzi şi înfloriţi... nu ai aceste calităţi !

— Cum ?

— Cu caracterul ce ai ?... este cu neputinţă să fii fericit !...

— Mă sperii !...

— Eşti schimbător ; fantasc ; vizionar !... mîne te voi vedea iară plecînd ! ori vei rămîne aici ca să turburi pe biata Elena ce-ţi poartă amicia de soră..

Aceste vorbe îl încredinţară că amica Elenei ştie că el o iubeşte.

Elena veni aici. Ea întinse mîna lui Alexandru şi sărută pe Caterina.

— Bărbată-meu îmi scrie — zise ea — daca veţi voi să mergem la Telega să vizităm ocnele.

— Eu merg, zise Caterina.

— Tu ?... bine ! dar nu este destul... trebuie să mergem toţi ca să poci merge şi eu. Să consultăm pe ceilalţi !... Vii ? întrebă ea pe Alexandru... Caută să vii... alfel voi fi nefericită acolo !...

— Viu, răspunse el.

O CĂLĂTORIE SPRE MUNŢI

Această idee se priimi de toată lumea. Se prepararā două trăsuri pentru dame. Zoe se puse într-o trăsură cu principesa şi cu Ranu, în cealaltă trăsură se urcă Elena cu Caterina. Alexandru şi cu Georges se puseră pe capra calescei. Dupe două ore de cale, trăsurile intrară în Cîmpina, de aici luară o direcţiune către Brebul. Ajunseră în fine la Telega către miazăzi.

— Nu ai mai făcut nimic ? întrebă Zoe pe Ranu.

— De ieri fuge de mine... mi-a fost peste putinţă să o mai întîlnesc singură !

— Trebuie să o întîlneşti... în această călătorie va fi mai lesne decît acasă... trebuie să te grăbeşti... timpul trece şi planurile mele pot să cază...

— Astăzi voi mai încerca.

— Oare acest Alexandru Elescu nu-i face curte ? întrebă principesa. Curios om ! el nu vorbește cu noi ! păcat că natura i-a fost părtinitoare !... este sălbatec !... ni se pare că este și mîndru... dar defectul cel mai mare ce are este simpatia lui pentru ideile și oamenii noi ! ce boală !...

— Boală ! ai dreptate — zise Zoe — este o boală, nu vezi că din această cauză toate lucrurile se paralizează ?... însă nu este vina lor !... cauza răului este... dar pentru ce voi mai spune ?... cu femeile se guvernă un stat amar : acelor domnitori cari nu vor voi să înțeleagă această maximă !... damele sînt neîngrijite ! Daca bărbată-meu se alegea domn, lucrurile erau să ia alt curs.

— Dar bărbată-meu ? era mai sigur, daca revoluționarii nu făceau cu poporul presiune asupra Camarii.

— Bărbată-meu era și mai sigur ! este mai cunoscut în țară...

— Decît bărbată-meu ? întrebă principesa.

— Mai popular... apoi are și experință de lucruri.

Ele se uitară una la alta și începură a rîde.

— Să lăsăm gluma, principesă, bărbată-tău era pentru Bibescu.

— Vorbă !... Cînd am auzit că la 24 genarie s-a ales domnul Moldaviei, îți mărturisesc că atît m-am mîniat pe *baba-rada* mea, încît, pierzînd toată răbdarea, i-am dat patru palme și l-am scuipat. Aceste căzături cred că ne sacrificăm a trăi cu dînșii pentru ochii lor ! Eu, cînd oi pierde speranța de domnie, îl gonesc !... această speranță este tot ce poate să ne dea, alfel, ce așteptăm de la niște ființe ce nu mai sînt nici oameni !... te încredințez că atunci am făcut și alte sacrifice : mi-am lăsat amantul meu, tot cu gîndul că mă voi face doamnă, rîdeam de mine însumi văzîndu-mă silită să cochetez cu căzătura mea de bărbat.

— Nu este frumos bărbată-tău, ai dreptate, zise principesa.

— Poate să se ia de mînă cu al tău, răspunse Zoe.

— Nu zic alfel...

— Vorbeai de Alexandru ?... ar face un amant frumos.

— Este prea simtimîntal... nu-mi plac acei oameni.

— Eu am un capriciu...

— Nu crez să reușești.
— Strică să încerc ?
— Încearcă... Eu voi încerca lîngă Georges.

Asfel erau vorbele ce își schimbau aceste două femei. Nu este nimic exagerat : această școală de corupțiune există încă. Se personifică în cîteva dame care, nu numai sînt priimite în societate, lăsate cu femeile tinere, curate, inocente. Dar sînt văzute cu distincțiune ; înconjurate de respect, de laude de toate familiile ce lumea respectă. Viciul este nobilat, grație societății ! Cu aceste triste datine, virtuțile caută să lase locul lor viciurilor și să se ascunză cu rușine. Oare societatea ce toleră această datină, ba încă o-ncuragează, îi dă prestigiul tonului bun, parfumul romanului, nu este o complicie cu cei ce profesă aceste principii pierzătoare ? nu este din parte-i cel puțin o slăbiciune criminală ? legături de rudenie, pe de o parte, prestigiul ce dă o mare avere, pe de alta, înrîură asupra societății privată de principii de moralitate și dau naștere acestui fenomen monstruos.

Călătorii noștri ajunseră la Telega, unde găsiră pe postelnicul. Ei se deciseră să se coboare în ocne. Mai nainte, aceste mine de sare prezintau un aspect înspăimîntător : mîna omului, sclavă a experienței practice, săpa un puț în tărîmul sub care se dovedea mina de sare. Din fundul acestui puț urma cu săpătura în toate simțurile, dar totdauna coborîndu-se pînă ajungea la o lărgime și adîncime straordinare, pe gura ocnei cobora cu o funie și pe scripete o roată pe care se așeza un om. Asfel se practica întrarea ciocănașilor în ocnă. Condamnații erau datori să lucreze în fundul acestui abis ziua ; noaptea îi scotea. Erau însă o categorie de acești oameni care nu ieșeau niciodată de aici, unii iar care se aruncau în ocnele părăsite. De cîțiva ani minile se făcură pe un sistem european, astăzi este o scară pe care însuși damele pot să coboare cu înlesnire, grație domnului Știrbei ! însă cel mai mare avantagiu este că a scăpat de inundațiuni la care mina era supusă înainte.

Damele noastre fură întîmpinate de inginerul Cheracioni, căruia țara este datoare reforma salutară. Le întrebă dacă doresc să între în mină, principesa și Zoe refuzară ; ceialți exprimară dorința de a intra. Atunci

toți luară cîte o lumină în mînă și se puseră a coborî scările.

Ranu urmă îndată după Elena. El profită de ocaziunea ce i se prezintă ca să repete declarațiunea sa amoroasă. O declarațiune de amor, coborînd în ocnă este ceva original!

— Doamna mea! De ieri fugi de mine... este oare atît de urîtă fapta mea, ca să mă lipsesc de fericirea de a-ți vorbi?...

— Fapta d-tale este pardonabilă... atît numai că trebuie să se îndrepteze la altă persoană.

— O, Dumnezeule!... așadar este zis... toată viața mea trebuie să sufer!...

„Sărmanul om! zise Elena, îmi inspiră dezgust și dispreț!... către acestea el șade încă printre noi și patima sa, mincinoasă sau reală, devine mai tare... mi-e teamă de vreun scandal..."

Asfel cugeta Elena.

Ranu, ce nu simțea nimic, ce juca o rolă din ordinul stăpînă-sii, o rolă cu care începuse a se osteni, nu mai zise nimic. El începuse a stima și respecta pe Elena, și se simțea pornit mai mult în favoarea Elenei decît a Zoei.

„Știu bine — își zicea el — care este rola mea: să fac să mă iubească această femeie. Dar pentru ce? care este interesul stăpînă-mii?... Îmi vine a crede că Zoe va să facă un rău acestii femei și se servă cu mine, și ce rău? poate ca să o piarză daca ea s-ar înamora de mine! nu aș face mai bine să o las în pace și să-i raport ei că nu poci nimic?..."

Iată cum se gîndea Ranu.

Călătorii noștri ajunseră în fundul minei, vizitară toate căile, văzură condamnații, vorbiră cu dînșii. Aflară că ei erau ținuți în heară, și noaptea, cînd îi scoteau și îi băgau în închisoare, îi puneau cu cîte un picior la un butuc mare. Toate aceste tratări barbare pentru că nu avea mijloace a clădi închisori solide. Ei aflară încă că bătaia nu se desființase, foncționarii prinși cu abuzuri și dați în judecată de un minister erau reintegrați de ministerul ce venea în urmă, și reîncepuseră a abuza. Aceasta făcu să se mire damele.

Nu este nimic de mirat. Se vindecă anevoie o boală ce intră și se răspîndește în toată întinderea unui corp.

Acest rău nu există în cîțiva indivizi, ci mai în societatea întreagă. Era încă mijloc de vindecare daca regimul nou ar fi adus stabilitatea lucrurilor în țară; daca un minister, sigur că are să rămîie mult timp, capabil către acestea, integru, enimic al nedreptății și înainte de toate puțin păsător de opiniunele politice ale partidelor de putere, ar fi pus interesele generale mai pe sus de interesele de partidă. Stabilitatea fuse lovită de la începutul noului regim; Adunarea, compusă în majoritate de oameni ce dau preferință ideilor și oamenilor vechi, nu suferi nici un minister. De două ori fuse închisă pentru că ceruse căderea ministerelor; de două ori alegătorii trimiseră pe aceiași deputați, ministerele se schimbară încă. Dar aceste schimbări de ministere au fost fatale. Pe de o parte Adunarea se juca cu ministerele, nu făcea nici o lucrare, și aceasta sistematicește; pe de altă parte, ministerele, ocupate de politică, lăsau la o parte orice lucrare de administrațiune. Abia unele începeau o serie de lucrări, și Adunarea le da vot de neîncredere, ele lăsau locul altora, care veneau să strice tot ce ele făcuseră: să schimbe foncționarii publici bănuiți că sînt de ideile miniștrilor precedenți și să puie alții de ideile lor. Sub acest raport ministerul nu se mai uita care erau capacitatea, integritatea, moralitatea oamenilor! Erau nedemni, hrăpitori, dați în judecată, condamnați, puțin le păsa, numai să fi avut o coloare politică a lor, erau numiți sau păstrați în foncțiunile lor. Erau capabili, integri, dar daca nu era de coloarea lor, se alungau. Ministerile se schimbau de șase ori pe an, prin urmare de atîtea ori pe an țara căta să se zguduie pînă în fundamentele sale: răul vine din bazele legii electorale a Convențiunei ce dară numai proprietarilor drepturi electorale. Convențiunea desființează privilegele proprietarilor și chemă iară pe proprietari ca să execute această sentință; aceștia, necutezînd să desființeze[1] privilegele lor, nici să le reintegreze, preferară să se tîrască lucrurile, ca să paralizeze totul. Să piară stabilitatea, siguranța, creditul.

Călătorii ieșiră din ocnă, făcură cîteva vizite la damele fonctionarilor, unde nu auziră decît nemulțumiri și

[1] În textul de bază: înființeze.

critici asupra puterii executive. Elena urmă pe bărbată-său la o parte și îi zise :

— Aș vrea să vedem mănăstirile, pînă la Sinaia.

— De ce nu ? eu nu poci să vă însoțesc, dar voi mergeți ! pe această cale sînt Brebul, Poiana, Lespezile, Sinaia, dormiți la Brebu, mîne veți fi la Poiana, Lespezi... veți trece noaptea la Sinaia.,

Elena comunică această idee celoralți călători, care priimiră bucuros. Ei plecară de aici printre dealuri și văi verzi și pădurate, pozițiuni desfătătoare, de care ochii se răpesc, și nu se mai satură !... după cîtva timp ajunseră la Brebu, această mănăstire este așezată pe o masă de pămînt șeț — ce se întinde de la malul patului Doftanii pînă la poalele unor munți spre răsărit, această masă ea însuși se afla la o înălțime de 150 picioare de la fața apei. Mănăstirea odihnește spre nordul mesei de pămînt lîngă mal ; de aici se face o vale, apoi încep alte dealuri ; în această vale, la spatele mănăstirii, este un lac foarte adînc, ce seamănă să fi fost în vechime o mină de sare : apa este sărată. Această monastire este fondată de Matei Basarab. Aici doamna Elena, femeia sa, cată adăpostire în timpul războlului lui Matei cu Vasile Lupul al Moldaviei. Mănăstirea este a statului și depîndă de Eforia spitalelor.

Călătorii noștri aflară aici ospitalitate plăcută. Egumenul era un om cu spirit. În anul 1848 luase parte la mișcarea revoluționară. Se exilase în țări streine mai mulți ani. Întorcîndu-se, priimise această mănăstire de la guvernul de atunci.

Casa era aceea din timpul lui Matei, dar reparată cu un singur rînd, dar mare și spațioasă, cu o galerie lungă, lată și coperită cu coperemîntul general al edificiului. Ea ținea locul între o serie de camere și pilastri de calchiar din fața casii, despre curte.

Egumenul le dete o masă princiară ; în timpul mesei fiecare făcea observațiunile ce-i plăcea în socoteala monastirei și a bătrînului egumen.

— Știți că acest om este din cei cu revoluțiunea de la 1848 ? zice Georges, în limba franceză, ca să nu înțeleagă egumenul.

— Revoluţionar!... strigă principesa, o, Dumnezeule! pentru ce m-aţi adus aici! nu poci să sufer vederea acestor revoluţionari!... este în stare să învenineze bucatele... mi-e frică!...

— Şi nu numai atît — zise Alexandru — dar pe cînd se afla exilat în Transilvania, în timpul rezbelului rusomaghiar [1], el luă parte cu ungurii...

— Ce grozăvie! strigă Zoe.

— Prinse trei robi, trei ofiţeri ruşi tineri, frumoşi, bogaţi... Ştiţi ce le-a făcut? zise Alexandru.

— I-a pus în ţeapă, apoi le-a scos căpăţînele şi a făcut cupe din care bea vinul — vreţi să le vedeţi?...

Principesa scoase un ţipăt şi înclină capul pe piept, ca cînd ar fi voit să arate că o să leşine. Georges profită de această întîmplare şi-i aruncă un pahar de apă în faţă. Ea reveni în sine.

— Să plecăm! să plecăm de aici!... strigă ea. Sîntem în mîna căpcăunilor! aceste bucate or fi de carne de om!...

— N-ai aşteptat să isprăvesc! zise Alexandru; nu este cum a zis Georges. După ce primi pe acei trei ofiţeri, le dete vestminte ungureşti şi un om care îi conduse noaptea la marginea ţării şi acolo îi dete în mîna ruşilor!...

— Da?!... strigă principesa.

— Poţi să-l întrebi.

— Este cu putinţă!... dar atunci este un om cu inimă... şi eu, care îl credeam un ucigător!... Dar ce păcat!... este revoluţionar!...

— Ştii un lucru? zise Georges lui Alexandru.

— Ce este?

— Principesa iubeşte vinul... vinul călugărului este trădător — hai să o îmbătăm!

— Ce idee!... o laşitate!

— Aceasta o face ca singură la Bucureşti.

— Ce dezgust!... fă!... dar să nu ştie nici Elena, nici Caterina.

—Lasă-te pe mine!...

Georges şopti egumenului cîteva vorbe la ureche.

---

[1] Referire la înăbuşirea revoluţiei maghiare din 1848—1849 de către armatele contrarevoluţionare ţariste.

După cîteva minute, zise :

— Nu știu daca doamnele nu vor voi să guste o tămîioasă dulce ce se află în mănăstire de treizeci de ani.

— Se poate ? zise principesa.

Egumenul dete ordin să aducă două butelii de tămîioasă. Vărsă el singur în paharele damelor. Elena și Caterina nu voiră să bea. Principesa și Zoe băură.

Principesa se plecă la urechile Zoii.

— *In vinum veritas* ![1] nu putem să-i îndemnăm a bea ? poate vom afla ce simt pentru noi !

— Mi-e teamă, căci cată să bem înșine noi !

— Să ne prefacem, zice ea.

— În sănătatea societății de față ! zise principesa.

Zoe, Alexandru, Georges, egumenul îi răspunseră. Ele gustară, găsiră vinul delicios și cu încetul deșertară paharele. Zoe ridică și ea un toast care avu aceeași soartă, veni rîndul lui Alexandru, al treilea pahar fusese destul ca să facă să se turbure spiritele acestor două dame, aveau o mare plăcere de vorbă. Lăsară vălul de pudoare ce șade atît de bine femeilor binecrescute, vorbiră despre multe lucruri cu o neîngrijire care făcu să roșască Elena și Caterina. Cele dintîi obiecte ce se prezintară în imaginațiunea lor fură amanții lor. Elena protestă că o doare capul și se sculă de la masă ; Caterina o urmă.

— Bine au făcut că s-au dus ! zise principesa lui Georges.

— Ești tot pe gînduri ? întrebă Zoe pe Alexandru. Dacă aș avea un amant atît de trist, aș muri !...

— Ai unul ?

— Am avut... cine nu are unul ?

— Ai dreptate !... dar acum ?...

— Acum ?... nu poci să am, daca nu poci să fiu iubită de cel ce iubesc !

— Iubești pe cineva care nu te iubește ?

— Poate... dar îți voi spune aceasta mai tîrziu...

— Mai tîrziu ?... și pentru ce nu acuma ?... o să trăim pînă atunci...

— Tot ce-ți poci spune este că e frumos... dar... melancolic !

---

[1] În vin e adevărul ! (lat.) Corect : *In vino veritas.*

— Of !...

— Și că aș fi cea mai ferice din lume cînd aș avea numai speranța că voi fi iubită !...

Alexandru înțelese simțul vorbelor ei. „Această femeie — își zise el — este o mesalină." El se roșise și puse capul în taler.

— Georges ! zise principesa, nu-mi faci niciodată complimente... și cu toate acestea sînt încă tînără și frumoasă !... în adevăr voi nu știți să iubiți !... ce diferență între voi [1] și ofițerii ruși !... ce oameni galanți !...

— Nu crede că sîntem fără inimă !

— Și ce ne este de folos inima, daca nu se exprimă ?...

— Ai un amant...

— Nu-mi mai vorbi... nu l-am iubit, apoi a plecat la băi... am cheltuit o mulțime de bani cu dînsul.

— Ah ! Era ostenit !... zise Georges.

— Ești un impertinent ! zise principesa rîzînd ; dar îți iert pentru că ai fost profet... S-a dus la băi...

— Dar principele Iordache nu bănuia ?

— Ce-mi pasă ? nu poate să zică nimic, am cuvintele mele !...

— Mi-e frică să nu fiu silit a-i urma !

Principesa îl lovi cu degetele peste gură.

— Nu lua în rău !

Caterina apăru acolo.

— Ce, mai ședeți la masă ?... le zise ea, să mergem la lac... Apoi apropiindu-se de Elescu îi zise : Elena te cheamă...

Alexandru se scoală și se depărtează cu Caterina.

Zoe ce se aștepta la o declarațiune poate, văzînd că Elescu o părăsește cu atîta indiferință, se mînie.

— Oh ! această femeie !... o voi găsi totdauna în calea mea !

— Ce faci acolo — întrebă Elena pe Alexandru — și ce sînt aceste femei nerușinate ?

— Le-am cunoscut în casa d-tale, răspunse Alexandru cu răceală.

— Ai dreptate, zise Elena.

---

[1] În ediția de bază : din voi.

Dar vorbele lui Alexandru îi făcură rău, ochii ei se umplură de lacrămi...

— Ce vei ?... asta este societatea... nu poci scăpa nici chiar în singurătate.

Mai mulţi ţărani şi ţărance veniră la mănăstire, fiind în acea zi hramul bisericei. Egumenul dase ordin a se pune masă lungă în curte, la care ţăranii erau chemaţi să mănînce. Elena văzu printre fetele de ţărani una care se distingea prin graţiile sale, curăţenia costumului. O cheamă. Ea se urcă în casă şi intră la Elena însoţită de maică-sa. Era frumoasă în costumul său, cămaşa de pînză albă era cusută la mîneci cu mătăsuri de colori diferite şi cu fluturi ; mînecile încă erau brodate, sînul cămăşii încecat de fluturi ; se crăpa pe un sîn alb ca ninsoarea, mijlocul era încins într-un brîu roşu de lînă încărcat de fluturi, peste cămaşe purta de la brîu în jos o fustă de borangic creţ. Părul împletit în două coade pe spate foarte jos ; peste cap prinsese un văl sau maramă de o stofă albă şi fină prinsă în două ace asfel încît plutea pe dasupra părului. Caterina, îndată ce o văzu, alergă la dînsa şi o sărută.

Ea îşi puse mîna la gură şi nu ştia ce are să zică.

— Cum te cheamă ? o întrebă Elena.

— Maria — răspunse ea — această femeie este mumă-mea...

— De cîţi ani eşti ?

— De şaisprezece.

— Ai tată ?

— Am.

— Eşti frumoasă, fetiţă, şi rog pe Dumnezeu să te facă să fii fericită !...

— Fericită !... zise ea, şi lăsă ochii în jos.

— Nu este fericită, sărmana !... zise maică-sa cu ochii plini de lacrimi.

— Pentru ce ? spuneţi-mi !... nu vă feriţi...

Bătrîna luă vorba şi zise :

— Bărbată-meu va să o mărite dupe un român cu avere... dar nu e dupe gustul ei... ce să zic ! Ei îi place altul... acela e sărac... Dar poţi să faci pe Petre să iasă din gîndul lui ? peste zece zile o să facă nunta... a slăbit biata fată de-abia o cunosc eu, muma ei !

Fata îşi ascunse faţa în mîini.

— Pretutindeni, în toate clasele, omul este acelaşi — zise Elena — poziţiunea fetei seamănă cu a ei, ea asemenea trebui să se încline înaintea voinţei unui părinte crud şi să ia un om care nu-l iubea. Cîte suvenire plăcute şi triste nu i se prezintă, inima ei era atinsă.

— Şi unde este cel iubit şi sărac? întrebă Elena.

— Umblă ca un nebun! zise bătrîna, va să intre în oaste...

— Ce avere are ginerele?

— Patru boi, două vaci şi patru sute lei.

— Ei, bine!... acela pe care Maria iubeşte este mai bogat : are şase boi, două vaci.

— Şi trei mii de lei!... urmă Alexandru.

— Mulţumim pentru dînsa! zise Elena lui Alexandru.

Bătrîna nu înţelegea şi zise :

— Ba nu are nimic, săracul!...

— Îi dăm noi! răspunse Elena. Să cheme aici pe bărbată-tău.

Acesta se afla prin curte. Veni îndată.

— Dacă băiatul ce e drag Mariii ar avea şase boi, trei vaci şi trei mii de lei, i-ai da pe fie-ta? îl întrebă Elena.

— I-aş da-o, răspunse bătrînul, că şi mie îmi place mai mult el decît celalt... dar e sărac.

— Nu e sărac... El are stare... i-o dăm noi. Mîne să veniţi să luaţi vitele şi banii de la părintele egumen şi duminică să faceţi nunta.

Amîndoi bătrînii rămaseră muţi ; fata se aruncă la picioarele Elenei. Aceasta o sculă şi o sărută pe frunte.

— Acum nu vei mai fi nefericită... îi zise ea.

Ţăranii ieşiră dupe ce mulţumiră în felul lor.

— Voi să-i cunun! zise Elena.

— Minunată idee! zise Caterina. La Făneşti, duminică...

— Iată o nuntă! zise Alexandru, ai mîna bună, însoară-mă şi pe mine.

— Pe d-ta? nu! zise Elena cu vocea jumătate, vei face pe nevastă nefericită!

— Ca să fie aceasta, ar trebui să o iubesc cu adorațiune, cu nebunie !...

— Să iubești ?... credeți că daca iubiți o femeie cu patimă, aveți dreptul să o faceți nenorocită ?... Să o insultați printr-o gelozie nebună ? să turburați sufletul ei prin capricii, atunci cînd viața i se pare mai dulce ?

— Doamne !... cît de egoiști sînt bărbații !... zise Caterina.

— Ce căutau țăranii aceia aici ? întrebă principesa ce intră atunci cu Zoe și cu Georges.

— Of !... au lăsat după dînșii miros de mojici !... zise Zoe.

— Elena îi face haz... aceste ființe ce mănîncă mămăligă ! zice principesa.

— Ce gust !... ființe care n-au decît figura omenească, mai zise Zoe.

— Dar care au figure naturale, fragete, rumene... zise Elescu. Să fi văzut o fetiță adineaori !...

— Lasă-mă cu mojicii ! De cînd cu regimul de libertate, s-au obrăznicit și ei ! nu poți să-i mai iei la lucru fără să le mai plătești... și daca pui să-i bată, se laudă că o să se plîngă la cîrmuire !...

— Ce fel — întrebă Alexandru — țăranii pe moșiile d-tale nu sînt bine tratați ?

— Și ce vor mai bine ? niște vite !... Eu o să-i gonesc pe toți după moșie !... Sînt revoluționari.

— E trist, e crud, e barbar ceea ce spui, doamnă ! zise Elescu. Ce fel ? este o țară în lume unde țăranii sînt rău tratați și unde cei ce caută să-i protege trec de oameni revoluționari, criminali ; și această țară este țara românească, ce are o constituțiune bazată pe principii de libertate, egalitate, umanitate !... și românii se mai zic încă o națiune liberă ; și Europa nu tremură în fața cu acest spectacol de barbarie !... românii pentru români sînt mai cruzi decît turcii, decît austriacii !... Iată nenorocirea acestei națiuni !

— Ce națiune ? zise principesa, nu este națiune română !...

— Doriți a vă preumbla cu luntrele pe lac ? întrebă egumenul.

Se sculară, ieșiră și purceseră către lac printr-o grădină. Două luntri îi priimi pe toți. Ei se puseră în luntri asfel cum erau în trăsuri.

— Unde ești ? întrebă Zoe pe Ranu cînd plecă luntrele.

— Lucru merge bine acum — răspunse acesta — nici mă așteptam...

— Bravo ! răspunseră ele.

— Mi-a dat mîna și am sărutat-o de o sută de ori...

— Foarte bine ! zise Zoe.

— Eram sigură ! zise principesa.

— Mi-a zis să fiu discret — mai zise Ranu — căci de nu, va muri !...

— Merge bine ! înainte... zise Zoe.

Luntrele se preumblară pe lac... Soarele era aproape de culcare ; umbra și răcoarea se răvărsa în aer, mulțime de femei, ce albeau pînzele pe malul lacului, acum le strîngeau și se înturnau acasă cu trumbele pe cap. Alexandru începu să cînte o barcarolă, atît de dulce, de suavă, de melancolică, cît atinse toate inimile.

BARCAROLA

Colo unde se înclină
Salcia pe un mormînt,
În a stelelor lumină,
Legănată lin de vînt ;

Unde-n serile-ntristate
Se aude-un dulce val,
Suspinînd cu voluptate,
Sub umbrosul, negru mal ;

Du-mă, du-mă, lopătare,
Fie noaptea cît de rea.
Acolo, în întristare,
Zace moartă dulcea mea.

Această barcarolă pătrunse inima Elenei. Ea simțea o presiune dulce și dureroasă asupra spiritului ei. Era poate un presimțimînt de dureri ce o așteptau în viață ? era regretul dulce al fericirilor ce nu putuse să guste ?...

umbra ascunse ochilor streini lacrimile sale ce îi înrouă fața.

— Nu mai cînta — zise ea lui Elescu — cînți așa de fals astăzi !...

— Ce e acest capriciu, Eleno ? o întrebă Caterina.

— Am un presimțimînt, Caterino, că voi muri îin curînd...

— Iar cu idei triste ?...

— Niciodată n-am fost mai neodihnită ca astă-seară...

În acel timp bărcile se înturnau la malul de la care plecaseră, în barca ceaaltă Zoe zise principesei încet :

— Alexandru, daca nu mă înșel, moare de amor după Elena, voi să-i spui că Elena are un presentiment pentru Ranu.

— Bine, răspunse aceasta.

Călătorii se urcară pe mal și purceseră către casă. Zoe ceru brațul lui Elescu ; acesta îl oferi.

— Ei, bine ! amabilul și înfocatul meu adversar politic ! Îmi pare rău de un lucru !...

— De ce lucru ?... întrebă Alexandru.

— Vă pierdeți timpul cu politica... pe cînd alții îl întrebuințează atît de bine !

— Mi-ai făcut reputațiune de om care se ocupă de politică : este nemeritată. Cît pentru timp, fiecare îl risipește cum îi place...

Ei ajunseră atunci.

După o oră, un serv veni și zise lui Alexandru că îl invită d-na Zoe în camera sa. Alexandru avea un defect ce îl făcea nefericit, era bănuitor, acest defect la un om ce iubește cu patimă este o adevărată cauză de amărăciuni pentru el și pentru cei ce el iubește. Vorbele Zoei el nu le uitase. Ele îl făcuseră a bănui că Zoe are să-i spuie aceea ce el ardea și tremura să afle. Astfel nu întîrzie de a se duce la chemarea ce-i făcu Zoe. Inima lui palpita ca-naintea unui mare pericol.

„Ce poate să-mi spuie ea în secret ? se întreba el. Eu îmi pierz timpul, pe cînd alții îl întrebuințează atît de bine !... mi-a zis ea ! mă pierz... nu înțeleg... sau mai bine nu cutez a bănui..."

În fine intră la Zoe, el află aici pe principesa. Mai multe luminări ardeau pe două mese.

— Ei, bine !... zise Zoe. Ranu face minuni pe unde ajunge !... Iubește și este iubit... ghicește de cine ?

— Nu-l mai turbura — zise principesa — de o persoană care nu-l interesează... Spune-i.

— De Elena, zise Zoe.

Ele se uitară în fața lui Alexandru doară vor descoperi vreo turburare care i-ar trăda secretul său. Alexandru rămase rece, indiferinte, nemișcat...

— Aceste lucruri nu sînt noi pe pămînt... Către acestea Ranu este demn de a fi pizmuit : a fi iubit de o femeie atît de perfectă este una din plăcerile ce soarta păstrează favoriților săi.

—Nu este așa ?

— Dar să credem pe Ranu ? întrebă principesa. Sînt oameni cărora le place să se laude chiar dacă ar compromite o femeie !...

— Aceasta îl privește pe dînsul, zise Zoe.

— Lăsați pe zeul amorului să împarță răsfățările cele dulci amanților — zise Alexandru — astăzi ai vorbit atît de rău de țărani !...

— Politică ?... nu voi să mai vorbesc ! răspunse Zoe.

— Atunci vă doresc noapte bună ! osteneala zilei mă abate... țărîna cea slabă mărturisește că are nevoie de repaos.

— Ei, bine ? zise Zoe după ce ieși Elescu.

— Ei, bine ! răspunse principesa.

— Această știre nu l-a turburat întru nimic !...

— A fost o supozițiune.

— Sîntem învinse oricum ar fi.

— Țiganca nu are să vie la Fănești ?

— În opt zile.

Alexandru ieși.

„Ranu a zis aceasta el însuși !... Dumnezeule ! oare să fie așa ? își zise el. Aceste femei ce interes au să mință ?... Să-l întreb... și pentru ce ? el va spune din contra... este natural : nu mă cunoaște îndestul... Astăzi ea îi aruncă o căutătură plină de patimă... la masă mînele ei căutau a se atinge de mîna lui — pe pahare !... am observat că nu-i mai vorbește, îl budează negreșit... toată

ziua Elena era gînditoare !... cîntecul meu pe lac nu i-a făcut nici o plăcere... El însuși stă totdeuna la o parte ; fuge de societatea noastră... Cîte probabilități nu sînt ?... nu mai este o supoziţiune, ci un adevăr... buzele ei mi-au minţit cînd îmi spuneau că mă iubeşte... Cît trebuie să fie de mizerabil sufletul unei femei ce minte asfel !... E trist a crede că în această lume tot ce se ridică mai pe sus de mulţime prin calităţi rari a trebuit să ne vestejască frăgezimea inimii noastre !... o, femeie ! tu, ce semeni venită să ștergi cu degetele tale grijile dupe frunţile noastre, a trebuit oare să deminţi cu atîta amărăciune această dulce speranţă ?..."

Astfel cugeta Alexandru, preumblîndu-se prin galerie și blestemînd pe cele două femei ce îi dară o știre atît de crudă. „Pentru ce mi-au spus ele aceasta ?... Cu două ore înainte, nimeni nu era mai ferice decît mine, nu cunoșteam nefericirea mea... și eram mulţumit !..."

Ușa de la camera Elenei se deschise. Elena veni în galerie. Ea văzu pe Alexandru preumblîndu-se gînditor. Luna vărsa valuri de lumină şi-neca această galerie.

— Nu te-ai culcat încă ? întrebă ea.

— Poci dormi ?

— Ești bolnav ?

— Da... sînt bolnav...

— Ai trebuinţă de îngrijirile noastre...

— Nu ! mulţumim !...

Aceste răspunsuri reci fură atîtea lovituri pe inima acestei femei. Ea înţelese că Alexandru era în unele minute de gelozie. Ar fi preferat să o mustre, să o insulte, decît să-i răspunză cu atîta răceală.

— Iară eşti supărat pe mine ?

— Nu !... pe mine !...

— Ce ai făcut ?

— Am nenorocirea de a te vedea, a te iubi, ca să te despreţuiesc...

La această vorbă Elena surîse cu mulţumire.

— Înţeleg... o nouă vijelie... Să fie ! îmi face plăcere... căci dovedește că mă iubești, Alexandru meu !... fii totdauna gelos, bănuitor, cu această condiţiune !... însă ia seama, aceste excese îţi fac rău !... iată singurul cuvînt

care mă face să sufer cînd te văz gelos... Dar să vedem, spune-mi, de cine ești gelos, de Ranu, negreșit ?...

— Pentru că ai zis-o singură, fie !...

Femeia iartă amantului său aceste excese de gelozie ; bărbatului însă nu le iartă ; el însuși nu cutează să-i declare gelozia sa, aleargă la o mie de pretexte ca să mustre pe femeie. Un amant merge drept : pune înainte motivul mîniei sale, fapții, nume proprii, nu o menagează întru nimic, devine aspru, barbar, cauza este că bărbatul se mînie în puterea drepturilor conjugale și amantul în puterea drepturilor inimii ; la acest din urmă amorul este totdeuna tînăr și pasionat însuși prin natura lui criminală în fața oamenilor.

Elena îi luă mîna.

— Ascultă, Alexandre, îi zise Elena. Îmi pare bine că ai pus acest nume pe tapet.

Alexandru retrase mîna.

— Dacă ai putea să înțelegi puterea cu care te desprețuiesc, singură te-ai desprețui ! îi zise Alexandru.

— Ai dreptate ! zise Elena înecată de durere, sînt demnă de dispreț !

Ea simți că se .îneacă. Se îndreptă către camera ei, sprijinindu-se cu mînele de perete... o dată acolo, căzu pe pat leșinată.

Alexandru se coborî în curtea mănăstirei, fruntea lui ardea ; inima îi era plină de mînie. Se înturnă în dreapta și în stînga fără să știe unde îl duc picioarele. Intră în grădină, ia o potecă, înaintează, gîndurile sale îl apasă ; rătăcește astfel pe cîmpii mai multe ore, răcoarea dimineții sufla peste fruntea lui arzîndă, îl răcorea, îl trezește, zorile strălucesc înaintea ochilor seci de lacrimi și pare că comunică frăgezimea lor sufletului său înfocat.

„Unde mă duc ? se întrebă el, sînt departe de mănăstire... Ce vor zice cele două dame cînd vor afla că am dispărut ?... nu vor da acestei plecări nopturne o explicațiune compromițătoare pentru Elena, după mărturisirea ce ele îmi făcură ieri seară ?... am eu dreptul a compromite o femeie ? ar fi mai înțelept să mă întorc la mănăstire... mai tîrziu voi părăsi țara."

Alexandru se înturnă asupra pașilor săi, mînia sa se schimbă în pietate pentru Elena. „Am fost crud ! zise el. Să ne închipuim că ceea ce mi-a zis acele două femei despre dînsa este adevărat, ce drept am eu asupră-i ca să o tratez atît de barbar ?... Dacă această purtare ar zdrobi această ființă delicată ?... am fost crud, barbar, nebun !... Cine poate să știe daca ea nu a trecut noaptea vărsînd lacrimi ?... Sînt mai mult decît crud : sînt laș !... am insultat-o cu asprime, am lăsat-o leșinînd !... vai ! daca cineva merită a fi disprețuit, sînt eu, numai eu !..."

El se gîndi atunci la delicatețea simtimentelor Elenei, la vorbele ei, la suferințele ei, la amorul ce îi exprimase și la chipul cu care el îi răspunse, un rîu de lacrimi cură din ochii săi : ar fi dat viața sa să nu fi făcut cele ce făcuse. „Mă voi arunca la picioarele ei — zise el — voi zice că eram nebun... Ea e bună... mă va ierta... va uita..."

Gîndind asfel, ajunse la mănăstire. Servii singuri se deșteptară. Tăcerea domnea în casa oaspeților. Cu pasuri ușori intră în camera sa. Acolo își aduce aminte că acea cameră se învecinase cu a Elenei și a Caterinei. O ușe închisă îi despărțea, voia să știe daca Elena doarme ; daca este bolnavă. Se uită prin crăpătura ușei, razele zilei intraseră în camera sa. Elena era pe pat, dormea. Era frumoasă ! Alexandru se liniști. Se aruncă pe pat, nu putu dormi. Se scoală și iese afară.

El întîlni pe egumenul mănăstirei ieșind de la biserică.

— Știi că am promis acei fete de țăran șase boi, trei vaci și trei mii de lei ? Știi încă că i-am zis că le va găsi aici la mănăstire ? te rog, părinte, să priimești acei trei mii lei ! Doamna Elena îți va da astăzi prețul vitelor ; le vei da ginerelui Elenii.

— Dumnezeu să vă dea zile pline de fericire !... zise călugărul.

Alexandru surîse cu durere.

— Nu-mi pari să fii mulțumit ? îl întrebă egumenul.

— În adevăr, părinte...

— Și cu toate acestea toate darurile ce pot face pe un om fericit, le ai !...

Ei auziseră atunci vocea Elenei ce urma pe Caterina în galerie.

Elena căzuse pe pat leșinată. Ea reveni repede, și cea dintîi mișcare ce făcu fuse să știe unde era Alexandru. Se uită în galerie, nu mai era acolo. Se uită pe fereastră și îl văzu depărtîndu-se, apoi dispărînd sub arborii grădinei. Ea tremură de spaimă, crezu că Alexandru se dusese să se arunce în lac, acum uitase durerile ce-i cauzase insulta lui Alexandru. Ea nu se mai gîndea decît la viața lui. Pe cine va trimete după dînsul? nu era nimeni, îi veni ideea să se ducă ea singură, apoi, cînd se gîndi la consecință, tremură.

Trecu dar toată noaptea în cele mai crude suferinți. Despre ziuă, adormi un moment, atunci cînd Alexandru o văzu prin ușă. Zgomotul ce făcu el o deșteptase. Elena atunci sculă pe Caterina, se îmbrăcă și ieși în galerie. La vocea Elenei, Alexandru concedie pe preot și se urcă în galerie. El merse spre Elena.

— Ah ! zise ea cu bucurie.

Alexandru o salută cu respect.

— O să mă omori ! îi zise Elena.

Alexandru, fără să zică o vorbă, îi luă mîna și o încărcă de sărutări, ochii lui se umplură de lacrămi, și lacrimile, sparte pe fața lui, scăldară mînele delicate ale Elenei.

— Nu-mi face nici o mustrare — zise el — daca poți, plînge-mă, sînt nenorocit !...

Caterina ieși atunci din cameră, fragedă și rîzîndă, ca florile ce răsăriseră în acea diminecață. Ea sărută pe Elena și întinse mîna lui Alexandru.

— Ești palid, zise ea lui Alexandru.

— Am dormit rău, răspunse el.

În acel moment apăru în capul ușii galeriei Ranu.

— Iată și moldoveanu ! zise Caterina.

— Amantul meu ! zise Elena surîzînd.

Alexandru înțelese intențiunea Elenei, cu toate acestea vorba ce zise ea îi ridică o greutate după inimă.

— Ce grozăvie ! zise Caterina, unde a pescuit Zoe această ființă ?

— Este frumos ! răspunse Elena, aruncînd o căutătură lui Alexandru.

— Tip de lacheu ! zise Caterina, nu știe nici să converseze...